

Szombat, febr. 15. „Bánk bán.“ Eredeti opera 3 felv. Zenéje Erkel Ferencz-től. Hollósy-L-né az előadás alatt hirtelen rosszul lett, s ennek következtében a harmadik felvonás legszebb jelenete elmaradt. Különben az előadás a szokott módon ment. Közönség nagy számmal.

Vasárnap, febr. 16. „Kisérlet.“ Eredeti népszínmű 3 felv. Szigetétől. Már azt hittük, hogy „gatys-darabot“ nem is látunk többé, mert több mint egy hónapja, hogy „Dobó Katiczán“ kívül, nem adtak egyetlen népszínművet sem. Vajjon mi lehet az oka? Nagy Jakab felvonások közt néhány nótát tilinkozott el, de nem csinált hatást. Ugyilátszik, a közönség megelégedte már a tilinkozással is.

Hétfő, febr. 17. „Brankovics György.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Obernyik Károlytól. E hatásos darabnak jobb előadását is láttuk már régebben. Csupán a czimszerepet kitünően személyesítő Egressy s a Lendvay-pár tanulmányt eláruló játéka elégíthetett ki. Közönség szép számmal.

Kedd, febr. 18. „Ördög Robert.“ Opera 5 felv. Meyerbeertől. Készületlen előadás. Az 5-ik felvonásban az egyik koporsó nem akart felnylni; e közben a halott jónak látta egyet sikoltani, mire az ördög (Köszeghi) odament s a koporsót felszakította. Szép jelenet volt ez.

Szerda, febr. 19. Először: „A kis árva.“ Eredeti vígjáték 1 felv. Balázs Sándortól. Ezt követte: „A toll hatalma.“ Dramolette 1 felv. Végül szintén először: „Nincs mama.“ Eredeti vígjáték 1 felv. Beniczik Árpádtól.

Csütörtök, febr. 20. „Eljegyzés lámpafénynél.“ Operette 1 felv. „Fortunio dala.“ Operette 1 felv.

Budai népszínház.

Febr. 14. Díjmentes népelőadás: „Fehér Othello“ vígjáték, és a „Szép Mara“ 3-ik felvonása. Közben Bolnai tartott felolvasást „Julius Caesar“-ból. Megható szavalásáért a szép számú közönség többszörös kihívással jutalmazta. Az első, mulattató kis vígjátékban Simonyi és Szöllösy Rózsa tüntek ki. A „Szép Mara“ 3-dik felvonásának előadása készültséget árult el. Zádorra nézve, kinek az első darabban is volt szerepe, azt jegyezzük meg: hogy sokat akar a szarka, de

Febr. 15. Virágh jutalmára: „Stern Izsák, a házaló zsidó, vagy: Egy a mi néptinktől.“ Bohózat 3 felv. Németből fordította Virágh Gyula. A mi ez először színpadhozott darabot illeti, a közönséget, mely ezuttal nagy számmal jelent meg, eléggé mulattatta, hanem természetesen, német színpadokon sokkal nagyobb hatást idéz elő. Az előadás kissé vontatva ment, de e hiányt feledteté velünk a jutalmazott kitünő játéka, ki oly jó zsidó volt, hogy még a valódi zsidók is tanulhattak tőle. Virághot a közönség koszorúkkal és többszörös kihívásokkal jutalmazta. Helyesen játszott még Együd, Dósa és Bihari.

Febr. 16-án a tegnapi darab ismételtetett, ismét nagy közönség előtt. Az előadás ezuttal összevágóbb volt. Molnár e darab színrehozásával valószínűleg még többször megtöltheti a színházat.

Febr. 17. „Rontó Pál.“ Bohózat Székely Kálmántól.

Febr. 18. A magyarországi vízkárvallottak, javára: „Vid és a pogány hitű magyarok.“ Eredeti dráma 4 felv. Szigetétől. Fájdalom, a jótékony czél daczára is csekély közönség jelent meg, valószínűleg az előadás előtt beállt esőzés miatt. A czimszerepet Molnár személyesíté, minden mozdulata nemcsak tehetséget, hanem gondos tanulmányt is árult el. A többi szereplő, egy-kettő kivételével, nem igen tett ki magáért.

Febr. 19. „Két pisztoly.“ Eredeti népszínmű 3 szakaszban Szigetétől. Febr. 20. „Ördög része.“ Vaudeville 3 felvonásban. Irta Scribe; fordította Egressy Benjámin.

Szerkesztői mondanivaló.

5904. Vésse. Sz. S. A küldeményért köszönetünket. Annak idejében a képet visszaküldendjük. A somogyi népszokások leírását kérjük.

5905. Kolozsvár. F. M. Örömmel teljesítünk ily megbízásokat. A pénzek az illető cseleklőre átadtak, mint azt „adokozási rovatunk“ mutatja.

5906. M. Berény. B. B. Nehéz a választás, — adjuk egymás után. A népies múzsa nagy kegyelemmel mosolygott a poetára. Az ajánlott tárgy nem sürgetős, effélékkel egy időre bőven el vagyunk látva.

5907. Czillej Borbála. A mi jó van benne, valóságos utonálló fosztogatás. Azt hiszi ön, itt Pesten nem olvassák Arany János költeményeit? — A mi pedig nem orzás benne, az nem arra való, hogy mi fosszunk meg tőle.

5908. Bukógát. Sz. I. Petőfi ezen levelét nem ismertük, annál nagyobb köszönettel tartozunk a szives közlésért.

5909. Árpád halála és Népdalok. Nem adhatók.

5910. A szabadban. Se nem rossz az, se nem jó. Csak biztatás arra nézve, hogy innen jobbakat is fogunk kapni. Középe táján („Bekerit a messze égbolt“) nagyon gyenge a rimolás. Maga az alapszeme sem új.

5911. K—vár. F. Biz az hiba, hogy „mennyei bíró“ helyett „megyei bíró“ találtak oda rakni szedőink. A különbséget a kettő között hajlandók volnánk mi is elismerni, de mit használ, ha már megtörtént a dolog?

5912. Egy barátomhoz, ki Amerikába stb. Nemes komolysággal ümlik végig e művön. Kár, hogy egyes helyek miatt az egész nem veszedélyeztetettjük.

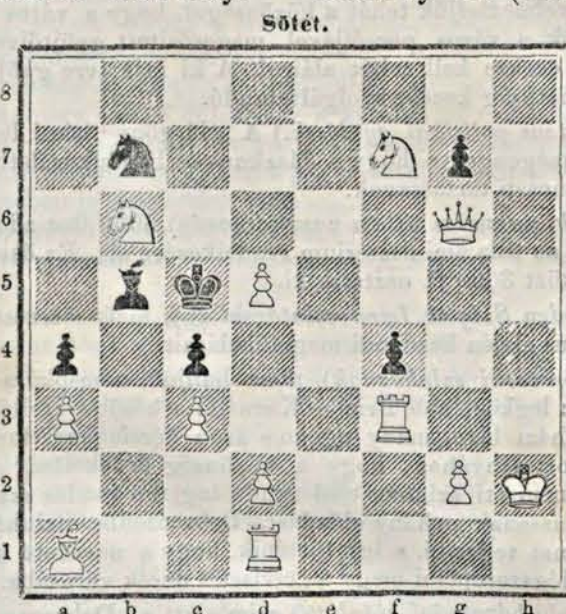
5913. Bécs. D. I. Vettük a ráppentyű csinos rajzát és leírását. A huzagos ágyuk rajzait is szívesen vesszük. Általában nyereségnek tartandók, ha olvasó közönségünk oly szakavatott toll által a türelemmel újabb fejlődésével megismerkedhetnének. Azért az ígért „vázlato“ várjunk, s csak a népszerű előadásra kérjük a főnyit felkeltetni. Igaza van önnek, hogy ideje már, mikép az effélék ismeretéhez is ne mindig harmadik kézből jusunk. Örövendük, hogy e teren is egy jeles tehetséget feleztünk fel.

5914. Csatar. Gobóczy K. urnak. A V. U. kivánt régiebb számai semmi áron sem kaphatók, mert azok mind elfogytak. Efféle most csak — kihirdetésünjtán — magánúton volna megszereshető.

SAKKJÁTÉK.

A Bristolba ez évre hirdett nagyszerű feladvány-verseny be van fejezve. Sokan pályáztak a jutalom- és dícsőségért. Összesen 144 feladvány érkezett be. Az első jutalmat Healey nyerte el, kinek gyönyörű művei oly sok versenyen kaptak már koszorút. A második díj Bayer Konrádnak, a harmadik gróf Pongrácz hazánkfiának lón odaítélve, ki „Nagyszombati remete“ név alatt, sikerült termékeivel csak a német lapokat szokta gazdagítani, s ezért a „Lipsei illusztrált“ különben elég következetesen németnek nevezte. — Mai számunkba eredeti feladvány volt ugyan már kiszemelve, de úgy hiszszük, olvasóinknak kedves szolgálatot teszünk, ha a koszorúzott műremeknek engedünk helyet.

113-ik számú feladvány. — Healey-től (Londonban).

Világos indul, s 8-ik lépésre matot mond.

A 108-ik számú feladvány megfejtése.

(Pollay Móricztól Kolozsvártól)

- Világos. 1) B e 1 - e 2 g 4 - f 3: 2) B e 2 - f 2 g 3 - f 2: 3) g 2 - g 3 ♣

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszina István. — Kecskeméten: Horváth György. — Pesten: Cselkó György. — Jász-Berényben: Scopián Sándor. — Alsó-Dabason: Metelka Béla. — Parabutyban: Rothfeld József. — Poroszlón: Nyilas Alajos. — Páztón: Kovács Zsigmond. — Kis-Szallásan: Puszták fia. — Tiszta-Ábrán: Weisz Adolf. — Jász-Fényszarun: Liptay Andor. — Buzsákon: N. N. — Kis-Endrődön: Dombay Gáspár. — Kun-Szent-Miklóson: Bankos Károly. — B.-Ujvároson: Kovács Lajos. — Kis-Túron: Ruttkay Mór. — K.-Tapolcsányon: Büttner Géza. — Jánosiban: Keszler István.

Rövid értesítések. Veszprém: F. J. On fölfedezését örömmel s köszönettel vettük, s ennek következtében kijelentjük, hogy a XIII. sz. f. két lépésre is megfejtethető. — Komárom: Ha ön soraink közé akar rukkolni, legalább is felévi fegyvergyakorlata van szükségére. — Jánosi: K. J. A viszontlátalkozásnak igen örövendünk.

XV. számú feladvány. — S. Clárától (Philadelphiában).

HETI NAPTÁR.

Table with columns for months (Feb, Mar), days of the week, and religious observances (E. Sex. Rom., E. Sex., etc.).

TARTALOM.

I. Miklós, montenegrói fejedelem és atyja, Mirko nagyvajda (arczképek). — A huszár. Bonghai Benjamin. — Oláh Balázs és a nádorfehérváriak 1521. (Vége). — Pauler Gyula. — Az éghajlat befolyása az emberre. — A magyar akadémiai palota tervei. I. III. (2 képpel). — Alvajárás. — Az árvalányhaj (képpel). — Időjárás jegyzetek. (Folytatás). — Tárház: Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Az Akadémia palotája. — Egyvleg. — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, mártius 2-án 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra féltre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Dr. Tormássai Lajos.

Azon tiszteletre méltó aggastyán, kinek arczképét e lapon veszik olvasóink, az orvosi pálya buzgó hivei közé tartozik.

Ivadéka azon Tormássai Gergelynek, ki vitézségével nemesak magát, hanem testvéreit, Istvánt és Benedeket is nemessé tette; jó szolgálatiért, II. Ferdinánd, egész családjára kiterjesztvén azon jogokat és kiváltságokat, melyekkel 1633-ban kiadott armálisával őket felruházta. De az apák dícsősége nem maradt át még csak a fiakra sem; — mert a Benedektől származott György, ősi lakhelyéről Vasmegyéből, a sükségtől Kecskemétre hajtva, ott hegedűjével kereste kenyerét, s életmódja után neve is Hegedűs lett; s e név maradékira is átment; úgy hogy, még a mi orvosunk atyja is így van bejegyezve a kecskeméti anyakönyvbe. Nagyatya Mihály azonban, 1745-ben felkeresvén Tolnában folyvást az ősi névvel és jogokkal élő rokonokat, a vérség bebizonyításával a Tormássai névnek is újra birtokába lépett.

Dr. Tormássai Lajos 1784-ben december 16-án Kis-Kun-Halason született. Atyja, Tormássai János, halasi református lelkész, a dunamelléki egyházkerület tanácsbírája, főjegyzője, utóbb superintendense, — anyja, a múlt század második felében nagy hírű debreczeni professor Varjas János leánya volt. Iskoláit Halason kezdte, rövid ideig Kecskeméten, azután Debreczenben folytatta s ugyanott végezte be is, keresztül menvén az akkori idők szokása szerint a jogi és papi tudományokon is. — Orvosi pályára készülvén, 1805-ben Bécsbe indult, de az épen akkor folyt francia háború zajlása miatt, Pozsonynál felakadván utjában: a német nyelv gyakorlása kedvéért kiment Modorba, s az elvesztett esztendőnek felét itt, másik felét a tavasszal már megnyitott Bécsben, nyelvtanulással töltte. 1806-ban lépett az egyetem hallgatói közé, hol az akkorban nagy hírű báró Jacquin, Prohaszka, Hildebrand, Kern stb. tanárok vezetése mellett, az öt évi tanfolyamot bevégezvén: 1812. május 2-án a nyil-

vános szigorlatot is letette. — Értekezése, — melyet ez alkalomra „az életrend fontosságáról a betegségekben“ irt, s mely (De dignitate regiminis diatetici in curandis hominum morbis — czim alatt), deák nyelven, atyjának ajánlva, nyomtatásban is megjelent, — eléggé tanuskodik már akkor is nagy olvasottságáról, mert a különben elég soványnak látszó tárgy körül, annyi íróra hivatkozik, hogy csak az itt fölemlített munkák egy egész kis könyvtárt tesznek, s oly alaposággal végzi fejtegetéseit, hogy a munka még mai nap is érdekes olvasmányul szolgálhat, szakfőnök és laikusnak egyaránt. A thesisek fölötti nyilvános vitatkozásnak ép oly kedvező sikerrel kellett kiütni; mert a hallgatók közt jelen volt miniszteri tanácsos báró Bedekovits — akkor Békésmegye főispánja — b. Stiff protomedikus és direktor által bemutatott magának az ifju laureatust; két hónap mulva pedig kinevezé Békésmegye főorvosává.

Valamint azon körülmény, hogy rigorosuma egyszerre megyei főorvossá tette, úgy azon másik ritka eset, hogy ezen állomását negyvenhárom esztendőn keresztül szakadatlanul megtartotta: kétségtelenül oda mutat, hogy Tormássai nem közlépszerű tehetséggel és szorgalommal bírt, s kedvességben és közbecsülésben állott.

Pedig e hosszú közszolgálat alatt, súlyos idők és nehéz viszonyok, nem egyszer tették próbára ügyességét és kitartását. Járványok, háborúk és marhavész többször vették igénybe minden szellemi és testi erejét. 1813. és 1849-ben a typhus, 1835., 1845., 1849. és 1855-ben a cholera, az 1828-tól 1841-ig majdnem folytonosan pusztított marhavész, — mindenesetre oly körülmények voltak, melyek orvosunk igazgatói képességét, és ily viszonyok közt annyira szükséges éberségét, és munkabíró erejét nem kevésbé vették kísérletbe mint tudományos jártasságát.

Tormássai nemcsak meg nem lankadt a teher alatt, nemcsak el-

Dr. TORMÁSSAI LAJOS

nem kedvetleníték a fádalmak. sőt naponkint több-több erélyt fejtett ki, és munkát vállalt magára.

1846-ban május elsején megnyilván a megyei kórház Gyulán, annak főorvosává, két év múlva egyszersmind igazgatójává lett, s tizenöt évi lelkiismeretes és pontos szolgálat után jelen évben hagyta el ez állomását. Minő sikert fejtett ki rajta? mutatja a megye levéltárába letett jegyzőkönyvének kétezer tizenkilenczere rugó száma.

Helyi dolgaival és hivatalos teendőivel nem hagyta magát annyira elfoglaltatni, hogy amellett a tudományok fejlődését figyelemmel ne kísérte, sőt e téren cselekvőleg is meg ne fordult volna. 1598 darabra menő hivatalos jelentései közt, egész értekezések és tudományos előadások foglaltatnak: a *cholera*-ról, a ragadványos *hagymázról*, az *elmebetegségekről*, a *veszettegekről* stb., s ezek közt *Békésmegye földrajzi és statisztikai leírása*. — A magyar orvosok és természetvizsgálók nagy gyűlésein Temesvárott, Kolozsvárt és Pécsen hajlott kora daczára megjelent, és értekezéseket tartott kedvenc tárgyáról, a tehén-himlőről; 1843-ban pedig egy táblás kimutatást is bocsátott közre, melyben a Békésmegyében 1802 től 1843-ig tett oltásokat, s a megyének e körüli költségeit terjesztvén elő*, egyszersmind egy rövid alapos fejtegetést közöl az újraoltásról (revaccinatio) saját tapasztalásaival támogatván ebbeli nézeteit.

Orvosi pályáján a *mentő-himlő* volt azon nap, mely körül szíve, lelke szakadatlanul és legszívesebben forgott. Meg lévén győződve az oltás kiszámíthatlan hasznáról, legfőbb gondját eleitől fogva arra fordította, hogy megyéje minden községében az illető orvosok ebbeli kötelességüket a leghívebben teljesítsék. Jó példát maga ment elől. Egész éven át minden héten oltogatván, a friss anyagot szakadatlanul fenntartotta, s azzal nemcsak Békés, hanem a szomszéd megyék orvosait is ellátta.

* Nem lesz érdektelen tudni, hogy e kimutatás szerint Békésmegye orvosai 1802. január 29-én kezdték meg a legelső oltást, s attól fogva 1843-ig, tehát negyven év alatt 120,832 kisdiedet oltottak be. A megyei házi pénztárból az oltásra tett kiadások 1813-ig nincsenek tudva, ettől kezdve 1843-ig a költségek összege 8777 ft. 12 kr-ra megy pengőben.

S mit gondol a nyájas olvasó, egyetlen embernek buzgalma és jóakarata, mennyi hasznot tehet az emberiségnek?

Tornássi Lajos, — mint erről a protokollumok hitelesen tanuskodnak — egy félszázad alatt, saját kezével 36,732, azaz: *harminczhat ezer hétszáz harminczkét* gyermeket oltott be!

Ily közhasznú élet üdvös munkálkodása, kivívta-e a fáradni nem tudó emberbarátnak, a közönség elismerését?

A közönség megjutalmazta őt, úgy a hogy tudta. Békésmegye — Szabolcsal együtt — táblabírájává, a budapesti k. orvosegy-let tagjává választotta, míg az 1860-diki ös népgyűlés megyebizottmányi taggá nevezte ki. Az uralkodó fejedelem pedig 1855-ben egész fizetése meghagyásával kiérdemelt nyugalomba tette, s aranykeresztet jutalmazta; melynek átadásakor, az általa annyi szeretettel ápolta kórház javára 200 pft alapítványt tett. — Még volt egy jutalma, — és ez hitfelekezetétől jött. A helvét hitvallásuaknak hazánkban legnagyobb egyházmegyéje, — a békés bánsági eklézsiák által 1822-ben, *egyházmegyei tanácsbírónak* választott meg, s mint ilyen, buzgó résztvett a gyűlésekben, hathatósan támogatta a vallás és nevelés szabadságát, kivált az utóbbi időkben, midőn ez fenyegetve volt. Soká nem fogják elfelejteni hitrokoni azon lelkes és határozott nyilatkozatát, melyet (egy gyűlésen a közelebbi mult években meg nem jelenhetvén) az elnyomatási kísérletekre vonatkozva beadott. A tanácsbíróságról az idén köszönt le, miután ily minőségben a vallás ügyét 39 évig híven szolgált.

Ekként terhesebb foglalatosságaitól menekülve, ma már csak orvosi gyakorlatának és a himlőoltásnak él a jó öreg, ki egyébként, — csaknem 80 éves — korához képest, folyvást jó erőben van, (s ki felől ritkaságul legyen megjegyezve az is, hogy fekvő beteg még soha nem volt) úgy, hogy bátran remélhetjük azon szives ohahtásunk teljesülését, miszerint adja az ég megérnie, hogy az általa beoltottak számát 40,000-re kikerekíthesse; így aztán részesülni fog azon keveseknek adott örömben is, hogy boldog házasságának aranylakadalmát, a jövő évben megüldi.

Sz. K.

B á b e l.

Költemény JÓKAI MÓRTÓL. *)

I.

„Egy úr a földön, és az égben egy!
A többi aztán jobbágy, szolga, rab.
Határa mérve hogya nincs a menny,
Osztatlanul a föld is egy darab.
Nimród király és bálványképinek
Osztálya könnyű: túl a csillagon
Bál isten a kerek világ tiéd;
De rajta innen én magam lakom.

Tiéd minden, mi meghal; — az enyim,
Minden, mi létrej, mi születik.
Halál után nekéd szolgál a rab,
De énnekem a másik életig.

Tiéd az égi gyöngy, ezüst, arany:
A csillag és a nap, hold odafenn.
Enyim pedig, mint földi képedé,
Mit itt alatt az álló föld terem.

Tiéd a nyílt virágszál illata,
Enyim a kék, mit eltépe ad.
S hol a gyönyörnek szívet áldozunk,
Nekem jut a köny, nekéd a sohaj.

Te engem, — mondják, — sárból alkotál;
Aranyból alkotálak téged én:
Legszébb ophirjaim, szemek gyanánt,
Hogy láss velű, — szobrodnak engedem.

S hogy ott lehess, a hol uralkodol,
Egy tornayot építek az égbe fel.
Túl minden csillagon, a nap maga
Ha jó, térjen ki! és kerülje el!

Árnyéka a föld egyik szélitől
A másik hirdesse: egy az Úr!
A földön én, a meddig zöld a tér;
Te, meddig földet ér a menny-azúr.

II.

Nimród király szólott, s a mit ő kimonda,
Nem csak hallja a nép; érezni is szokta,
Kérdeni „miért ez?“ vakmerő ki volna?
Meghajlik előtte, s teljesíti szótlan.

Megásták alapját a rémépületnek:
Végét meg nem érik, a kik ma születnek;
Nincsen ijász, a ki az egyik falától
A másikig bírjon nyilat lőni által.

Nehéz kötömegek, hegyekből kitörve.
Száz kéztől emelten idomulnak körbe:
Tudósok elméje, rabmunkások karja
Feszül és kifárad, s újra feszül rajta.

S azután odajó a művészi vésű,
S a betű, még ekkor csoda-uj találmány,
Két nevet s alakot örökít a késő
Utókor számára: a királyt s a bálványt.

Hemzseg az izzadó nép a szörnyű munkán,
Mint egy tarka hangyaboly, mely hegyet épít,
Nincsen pihenése a napnak lenyugtán
Csillagfénynél fátad tovább késő éjig.

És hogy tartós legyen a kő ragasztéka,
Vérrel vegyítik fel, mely azt összetömje —
Férfi verítéke — s a hol nem elég a
Vér, hadd hulljon abba gyöngö asszony könyje.

A kalapács csattog; dal se' hangzik hozzá;
Kötél nyög, a csigák kereké csikorog;
Emberhang nem, csupán a gördült kő morog;
Sóhajtás sem hangzik, mely sorsát átkozna.

Nimród szolgálaink nincsen élő szava,
Az ő munkájába beszélni nem szabad.
Aczeltáblára irt kemény törvénye ez:
Rövid három parancs: „hallgass, dolgozz, fizess.“

III.

Elbusultan néz alá az Isten
Ifju földre, melynek keble hő még
A melegtől, melyből vette létét: —
Annyiszor megváltozott a föld már:
Óriások, hév mocsár lakói
Szárnyas szörnyek, szótlan korosszülöttek,
Elveszésének szörnyű csontjaikkal
Tüzemésztett izzó föld ölébe.

Újra támadt elfajult csodáknak
Nemzedékét elseperte a víz.
És lemosta őket földszinéről
Terméketlen meddő erdeikkel,
S méregillatú virágaikkal.

Most ez újabb faj, kit úgy neveznek:
„Isten képe!“ milyen szép kívülről!
Ádva néki arc, mely égre néző,
Ádva néki szív, mely égbe vágyó,
És az arcznak ész, erő a karnak.
És a szívbe oltva édes érzés:
Mennyből szállott: — „földiek szerelme.“
Mily nemes lett ez — szerelme által!
Tud szeretni nőt, apát, fiúkat,
Testvért, jóttevőt, vitéz vezérért;
Még a holtak sírját is szeretni —
És szeretni nem levőt, — reményét.

— Még is legsilányabb földi féreg,
Mert bálványt imád és lánczokat hord.
Múljon ő is el? hová a többi.

Égnek öre, földvédő cherub szolt
Ur színehez: „oh uram ne rontsd el!
Alkotd és kedved megnyeré ez.
Rá leheltél, s élő lett belőle.
Másik ihletedtől, a mi pára
Állatoknál, lélek lett szívében.
Ihlesd őt még egyszer ajkaidal,
És a lélek Isten arcot őt fel.“

És az Ur még egyszer szállt a földre.
Rabnak indult tengő állatokból
Égre- és örökkön élni — méltó,
Nagy, dicső és bátor fajt teremtni.

IV.

A pusztá kövön a csillag alatt,
Fáradtan a sziklatöréstől
Alszik Mágog, a szelid arszlán.
Két karja aczél, de a szíve galambé,
Álmába' se vét ura ellen.

Mellette a vasrud, a melylyel a hegynek
Tépdeli sziklaszívét napokon át.
És véres a vállá az ostorütéstől.
Ostorütéstől a váll, a minék
Mint nád forog a keziben az aczél!

Távolban a holdsugarától előntve
Meglátszik a Babel alakja.
A munka folyik pihenéstelenül.
De Mágog, a rest, meglöpi az őrt,
S elvárja, míg alszik, hogy költse fel őt —
Nem hajnali fény, hanem ostor.

Mint álomi szózat az éj közepén,
Mint csillagesés ivülése,
Mint szélmoraj, a mi a földre megést
Titkon megelőzi, ne tudva, ne sejtve:
Jár végig a földön a mennyei szellem.

S ihletve az álmadozóra lehajlik.
„Kelj, álmodat hagyd el, a szív fenekén,
Ébredjen a megevezetlen erény:
A honszerelme. Legyen! Én akarom!
Szólj! Tégy! és ne remegd a halált.“

V.

És Mágog fölkel; szíve új vála,
A sziklazúzó szörnyű vasrudat
Vállára vetve, szétnevezett körül,
A hajnal sápadó sugárinál
Meglátta távol kéklő bérceit
A honnak, melyből rabként elhozák,

És érze édes fájdalmat szívében.
Mit megnövelni olyan jól esik,
Fájdalmat, a mi akkor boldogít
Legjobban, a midőn belé halunk.
Fájdalmat, a mi nem hal meg velünk;
De él utánunk minden porszemünkben
És nemzedékről nemzedékre száll.
Ezt érezé Mágog, a regg ködében
Meglátva távol honja bérceit.

S akkor leszállt és ment Babel felé.
A néma sápadt dolgozóknak ezre
Utat nyitott előtte, félve „ézték
S látták, midőn megállá Bál előtt.

Bál szörnyű isten, szarva öklelő,
És teste széles, szája felnyitott:
Mindenki lássa, őlni mily erős
S elnyelni azt, kit őlt, mily termetes.
Két lába kigyó, jobb kezében egy
Halálfő, balban szívbevert szigony.
S hogy szörnyetegnek félelmesb legyen,
A rut csodának teste színarany.

És ott megállt Mágog a szörny előtt.
És szolt, az „élő csendet“ felriasztva.

Bál, szörnyű rém, ha hallod szózatom,
Halld meg. Te nem vagy úr, csak sárdarab.
Halandó ember volt, ki alkotott.
Törendő ércszerép vagy tenmagad.
Elég a vér, mit érted áldozánk,
Elég a köny, s a férfiküzdelem.
Jól lakhatál, pihenj, s feledve légy.
Te nem vagy úr! Ormuzd az én uram.
Ki a napot választja lakhelyül,
E rémtorony, e szörnyű börtön itt
Nem a világközép; tul a hegyen
Terül az ősi pusztá, az hazám
És én e pusztát, pusztá bár, imádom.
Téged pedig, te rut aranycsoda,
Lesujtalak. Ne égbe fel, hanem
A porba térd, a mely atyádfia.

S süvöltve szállt a súlyos érczidorong
S darabra törve hullt alá a szörny.
Fölszarvazott fejével rombolója

Lábához esve, a ki rátevé azt,
És úgy tekinté büszkén szerzetészt.

Mint villám első csattanására,
A bércek sorlan végig visszazengnek
Előbb közel, aztán mind távolabb.
Ugy dörge fel Mágog boszuszavára
A régen fojtva tartott jalkiáltás.
A néptömegnek néma ajka nyílt
És mindenik szolt, a mi fájt szívének.
Szolt, a mi nyelvet anyjától tanult.
„Te nem vagy Isten! Jehovah az ur,
És népe annak, népem, Izrael.“
„Te nem vagy Isten: mert a Brahma az,
S hazám az Indus partja, nem Babel.“
„Te nem vagy Isten, áldott Isis az:
A földnek anyja, a ki gyermeket
Nem falja fel, hanem táplálni tudja.
S hazám a Nilus mentén, Mizraim.“
Te por vagy, por vagy, por vagy! semmi más
És mindegyik, ki szolt, meggázol,
Mig por lett, a mi volt, rosz földi por.
És a kik olyan hosszan hallgatának:
Százféle nép, százféle szót emelt.
Egy más szavát nem érték: ámdé egyet
Megérte minden, azt, hogy a szerelm
Érzelmű közt legfensőbb, édesebb,
Szeretni egy hazát és nemzetet.
És e tudatnál pusztá lett Babel!

VI.

A por belepte Babeli romjait.
Nimród híret benőtte vad bokor.
Midőn egyetlen ország volt a föld,
És egy ur rajta, rég elmúlt s kor.

A porrá tört Bált újra önteni
Kísértgeték a késő századok.
A sárga ércz, mit annyi nép imád,
Sok bálvány képiében föltamadott.

De a mi Babel pusztulásakor
Lélekre hozta a nép ezreit,
Az istenihlet, a szent honszerelm
Az mindig él, és mindig üdvezit

Egy építészeti pályázat története.

E napokban hozák a Szegedi Híradó legutóbbi száma a szegedi takarékpénztár épületére hirdetett pályázat eredményének bírálatát és a díjnyertes tervek szerzőinek neveit, mely közzététel által mi és, kik minden — hazai építészettünkre vonatkozó ügyet figyelemmel kísérni, s ellenőrizni kötelességünknek ismerjük, fölhíva éreztük magunkat, hogy a közönség érdekeiben ezen legujabb, kevésbé, ismeretes, most már bevezett esemény fölött rövid szemlést tartunk, s hogy a belőle netán vonandó hamis következtetéseket megczáfolni siessünk.

Hazai nagyobb lapjaink figyelmes olvasói, — mintegy a mult évi november hó elején — a hirdetések közt olvashatták ama rövidke programot, mely a kétrédbeli — egy és két emeletes — épület pályázatára fölhív és a kívánalmakkal megismertet. Noha a pályadíjak csekélyek voltak, noha nagy hír és dicsőség nyerésére sem látszott sok kilátás, mindazáltal örömmel értesültünk a takarékpénztári egyesület eme hazafiai elhatározásáról, mert reményeltük: hogy csupán a hazai művészet becsületének megmentése számokakat fog a pályázatbani részvételre lelkesíteni, mert a meglehetősen szabad és ügyes program nyomán hittük: hogy mértékkel bíró és változatos terveket fogunk a kiállítás szemlélhetni. És e reményeink valóban teljesülni is látszottak, mert a beküldési határidőre január 15-kére a Szegedi Híradó szerint csakugyan 9 szebbnél szebb terv, és a következő napokban más 9, tehát összesen 18 terv érkezék be e kisebb híri pályázatra. Annál nagyobb volt tehát megütközésünk, midőn a január végére összehívott közgyűlés a tervek közszemlére kitételét mellőzve, azoknak megbírálatát és a díjak kiosztását egy kebeléből kinevezett névtelenül maradt bíró választmányra bízta; s midőn e választmány működését bevezerve egy rövidke jelentésben értesíté, hogy a beérkezett 18 pályamű közül egy sem elégitette ki várakozását, s hogy mindamellett kényszerült a kétemeletes épületre szánt 300 ft díjat a „labore et ingenio“ jellegű mű szerzőjének Vassal Alajos mérnök és pesti építésznek: a 400 ft egy emeletes épület díját pedig „mindent a nemzetért“ jelige alatti terv szerzőjének, Kibling Ede szegedi építésznek kiadni.

Ha tehát e pályázat — a mint ezt a bírálválasztmány állítja — nem sikerült, felületes vizsgálat mellett könnyen hazai művészetünkre káros nézeteket lehetne belőle következtetni. A pályázat nem sikerültnek ugyanis két oka lehet: mert vagy a pályázati elv már magában véve nem életrevaló és soha kielégítő eredményre nem vezethet; vagy művészeinkben rejlik a hiba, kik közül a hírnevesek nem hajlandók a pályázatban résztvenni, míg a többiek

egyáltalán nem képesek, elfogadható műveket létrehozni; mindkét esetben a levonandó tanulság az lenne: hogy nem kétszerű, nyilvános pályázatot hirdetni.

És ezen hibás következtetés az, mely ellen tiltakozni kötelességünk. Mert a szegedi pályázat állítólagos eredményeinek daczára, meg vagyunk győződve, hogy a szabad verseny, hol mindenki, a ki magában erős és tehetséges érez, a nyílt küzdeletrre léphet, hol dicsvágy és lelkesültség — a szép eszmék e legtevékenyebb ápolói — fokozott mértékben működnek, a legbiztosabb út egy műremlék előhozására, az egyedüli, a művészet szabad fejlődéséhez.

Mert nem hihetjük, hogy nem vállalkoznék hazánkban tehetségesebb művész, kit dicsőség lelkesíteni, művészte jólte érdekelní képes; hogy kedvező körülmények közt középészteri tehetségtől is sok szép eszme nem kerülne ki, s hogy a pályázatban résztvevők, csak kezdők és avatlanok lennének, kiktől jót reményelni nem is lehet.

Hanem annyit igenis bevallunk, hogy épen a hazai építészeti érdekében kívánatos, mindaddig nem hirdetni nyilvános pályázatot, míg az legalább annyi tekintélyhez nem jutott, hogy egy pályázat czélszerű szerveztetését és a tervek megbírálatára körül egy méltányos és igazságos eljárásat kívívni képes leend. Mert még a teljes pangás is jobb állapotnak kell tartanunk, mint a roszul szervezett és nem sikerült pályázatokat követő általános lehangoltságot és elkeseredést.

Nem szólnunk ezuttal az Akademia palotájáról, de lássuk, mi lépéseket tőn a szegedi takarékpénztári egyesület az általa várt fényes eredmény kivívására? mit tőn, hogy az általa is használt pályázati eljárás szilárd gyökeret verjen és jövőben is gyümölcsöket hozzon?

Hogy csak egyetlen egy szerény nagyságu díj tüzetett ki, hogy a pályázati idő is rövid volt, az a tárgy egyszerűsége mellett könnyen elnézhető; lényegesebb hiba volt az, hogy a program a tervek megítélése körüli eljárásról legkisebb felvilágosítást, legkisebb biztosítékot sem tartalmazott. Pedig művészeti tárgyak fölött itélni nem oly könnyű, mert ehhez nem csupán részrehajlatlanság, hanem nagymértékű szakképzettség és elfogulatlanság is kívánatik, különösen korszakunkban, hol nem egy irány, egy styl uralg, hanem hol kiki saját meggyőződése szerint saját utain igyekszik cselekedni. Valóban nem lehet megróni, ha jellemmel és irányával bíró építészünk, kiket nem ocsó sikervadászat, hanem meggyőződésük vezérel, tartózkodnak fáradni ott, hol nincsenek biztosítva: nem fognak-e avatlatlan

*) Feltámasztott a Kisfaludy-társaság febr 6-i közülésében.

elfogult bírák műveik fölött egyoldalú igaztalan ítéletet hozni. Hogy azonban ez még sem történt, hogy a hazai építészek teljes bizalommal voltak az egyesület méltányos és igazságos eljárása iránt, azt bizonyítja a beérkezett tervek nagy száma, és ez irányban a választmánynak éppen oly kevésse van oka elégedetlenné lenni, mint a mennyire, tekintettel az általa kitűzött igenis középszerű jutalomra, a biztosítékra nem lehetett alapos oka a tervekben kiváló jószágot követelni.

És mit tön az egyesület, a pályázók benne helyezett bizalmának viszonozására?

A beérkezett tervek minden szokás és pályázók részéről történt előleges és utólagos felszólítások dacára nem lettek közszemlére kiállítva, hanem a közvélemény figyelembe vétele nélkül egyszerűen a névtelen bíráló választmány vette magára azon felelősséget: 16 hiában fáradozott pályázót megnyugtani, méltányos szakértő és igazságos eljárása felől meggyőzni. — E nehéz feladatot körülményes kimerítő bírálat és szakértőknek elismert férfiak bevonása által tán meg is lehetett volna oldani; de hogy a bíráló választmány eljárása, mely czélszerűnek véle az ismeretlenség fátyola alatt működni, és elégségesnek tartá egy értelmetlenségekkel üres szavakkal teljes, nagyjából csak rövid leírásokból álló jelentést közzétenni — e czélt megközelítette volna, azt méltán kétségbe vonni bátorokodunk.

Távol van tőlünk, csak egy pillanatra is azt hinni, hogy a választmány nem a legjobb terveket díjazá, de sajnálattal szemléljük, hogy titkolódzó

vén hordozó közönség, mind a pályázók részére kellemes indítványt teszünk, midőn ez utóbbiakat felhívjuk, hogy beküldött terveiket a pesti műtárlaton vagy a képzőművészeti egyesület segélykéz nyújtása folytán közszemlére bocsássák.

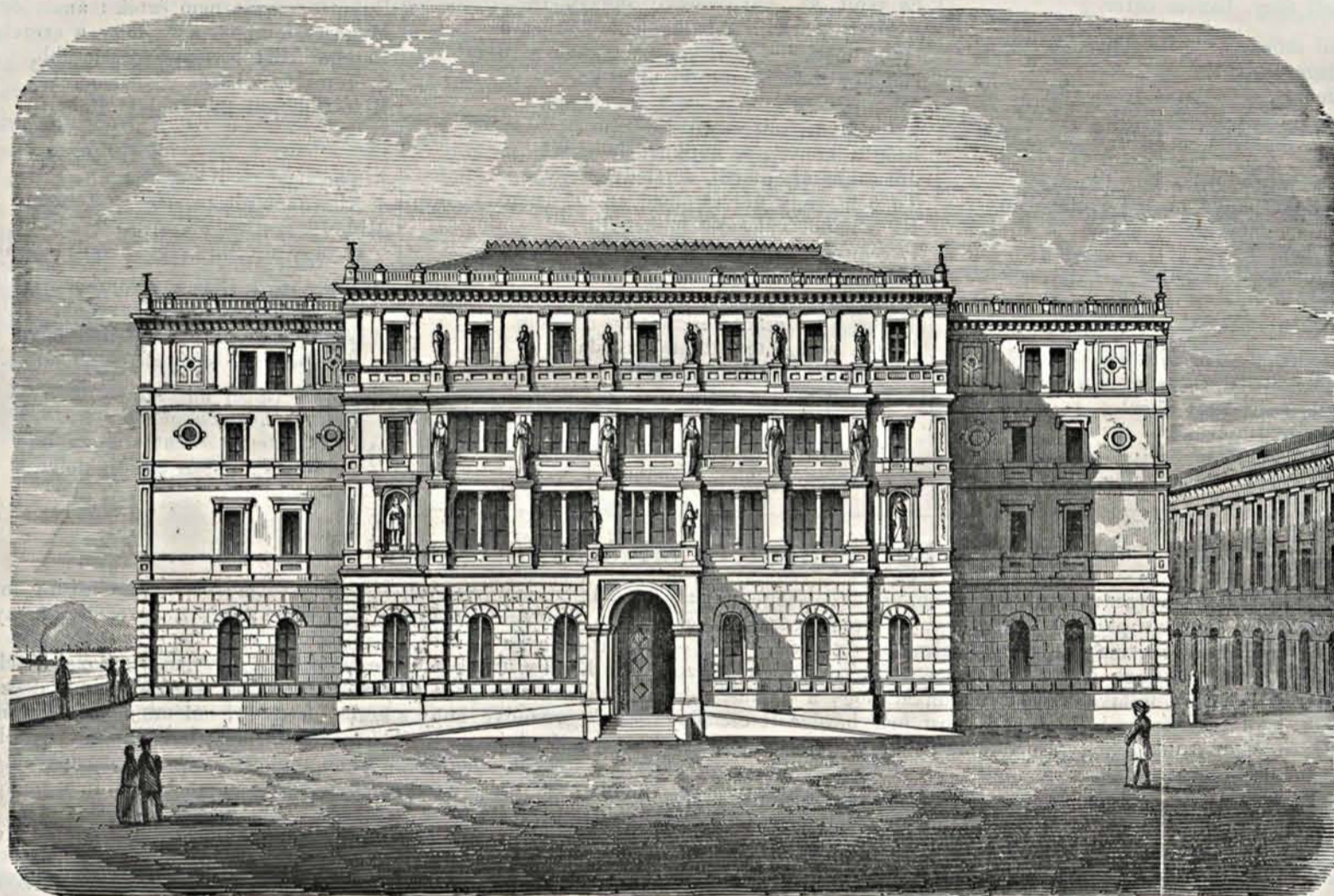
Bergh és Hencz építészek.

A magyar akademiát palotatervek.

IV. Klentze Leo terve. — V. Stüler A. terve.

Mai közlésünkkel befejezzük az akadémiai palotatervek bemutatását. Két nagy hírű idegen művész művei azok: a IV. sz. alatti Klentze Leo müncheni építésze, az V. sz. alatti Stüler A. berlini építésze. München és Berlin, mint tudjuk, az újabbkori építészet történetében első rangú helyet foglalnak el, s a ki e két város monumentális középületeit, fényes palotáit látta, azok között az említett két művész szellemi szülöttjeit láthatta az első sorokban. S ha már idegen művészt kelle meghívni a küzdőterre, jól tették azok, kik az ügyek élén állanak, hogy éppen ily hírneves, tapasztalt emberekre esett választásuk.

De kérdés támadhat: szükség volt-e ezek meghívására? Erre

A magyar akadémiai palota tervei: IV. Klentze Leo, müncheni építész terve.

eljárása által igazságszeretét gyanússá, ki nem elégitő bírálatá által szakavatottságát kérdés tárgyává tevő, hogy elégtelenségének indokolatlan s a jelen viszonyok közt kétszeresen süjt nyilvánítása által a pályázók mindegyikét mélyen sértő, s mélyen fájlatják, hogy mindezen méltánytalan lépései által a művészeknek a pályázat iránti kedvét, a közönségnek a pályázat iránti bizalmát hosszú időre megingatá, s hogy így nem ugyan szándékosan, de megfontolatlanul hazai építészetünk becületén, jövőendő fejlődésén érzékeny sebeket ejtett.

Azért, mint szomorú tanulságot jegyezzük fel a szegedi takarékpénztár-épület pályázatát, s mint intő példát, hogy ezután minden hazai építésztünetet károsan érintő eljárás esetében előre tiltakozzunk.*

Végre nem lévén hajlandók föltételezni, hogy 18 hazai pályázó közül egy sem lett volna képes feladatát legalább meglehetősen sikerrel feloldani, s a bíráló választmány jelentésének alakja és lényege után, éppen nem lehetvén ennek ellenkezőjéről meggyőződve, úgy hiszszük, mind a művészet sorsát szí-

*) Örömet közöltük t. munkatársainknak szakértő, higgadt felszólalását. Csak egy kis megjegyzést engedjenek meg nekünk is. A mily természetesnek és sok esetben okadatoltnak tartjuk a mellőzött pályaművek szerzőinek érzékenységét: éppen oly ovakodva tartózkodjunk a pályabírák szándékainak, eljárásának gyanúsításától, míg arra érvényes bizonyítékaink nincsenek. Azért részünkről is pártoljuk a szegedi pályaművek Pesten leendő nyilvános kiállítását — már csak azért is, hogy alkalma legyen a közönségnek a hazai építészet haladásáról meggyőződni. — Szerk.

legjobb feleletet nyerünk egy részről az akadémiai építő bizottság, gr. Desseffy Emil, b. Eötvös József és gr. Károlyi György, m. é. decz. 20-án kelt jelentéséből (lásd egész terjedelmében a Polit. Ujdonságok f. é. 1-ső számában); más részről az éppen e napokban megjelent új „Kritikai Lapok“ 1 számából, a hol az egyik pályázó, jeles tudósunk Henszlmann Imre részletesen megírja „az akadémiai palota eddigi történetét.“

Mind a hivatalos jelentés, mind a „pro domo sua“ irt magán-cikk nevezetes okmányul szolgál a tárgy felvilágosítására, s bár mennyire külön uton járnak is, annyit — nézetünk szerint — mind a kettőből ki lehet olvasni, hogy a pályázatra meghívottakon kívül más, és pedig tekintélyes pályázók meghívása, az építő bizottságnak név szerint megnyugtatóul szolgált, részint elkerülhetleny teendővé vált.

De nem feszegetjük most e dolgot, mely mint eddig, ugy ezután is sok meddő szóvitára nyújt még kilátást. Áttérünk tárgyunkra, szorosán a tényekhez tartva magunkat.

Mind Klentze, mind Stüler terve az u. n. olasz renaissance stílusban van készítve, mely — mint az említett hivatalos jelentés-

ben olvassuk, — akár a felállítandó Akadémia czélját, s más nemzetek építési példáját tekintjük, akár pedig a pesti Dunasor épületeinek modorát vizsgáljuk, melyek között az Akadémia helyet foglaland, inkább látszik alkalmasnak, mint a csucsives góth stílus, mely többszörös kifogás alá esett.

Különben a két terv eredetileg nem egészen azon alakban volt bemutatva, mint azt most a végmegállapodás után közlik rajzaik. Eleinte, a nekik átküldött program szerint, otthon, a helyszínének ismerete nélkül készítették az építészek terveiket, s emlékszünk rá, hogy midőn mult év nyarán, az országgyűlés idején, nyilvánosan ki voltak téve a Muzeumban, nem egy illetékes hang szólalt fel e tervek hiányosságai ellen. Később a művészek személyesen érkeztek Pestre, tekintetbe vették az itteni viszonyokat, az irántok nyilvánult kívánalmakat, s ökönt ajánlották föl terveik módosítását, (E módosítások után előállott tervek mutatják mai rajzaikat.) Ugyanakkor fel valának szólítva a többi pályázók is terveik módosítására, de ők a csucsives stílus elnyelése vetvén egész bizalmukat, a módosítások megtételét visszautasították.

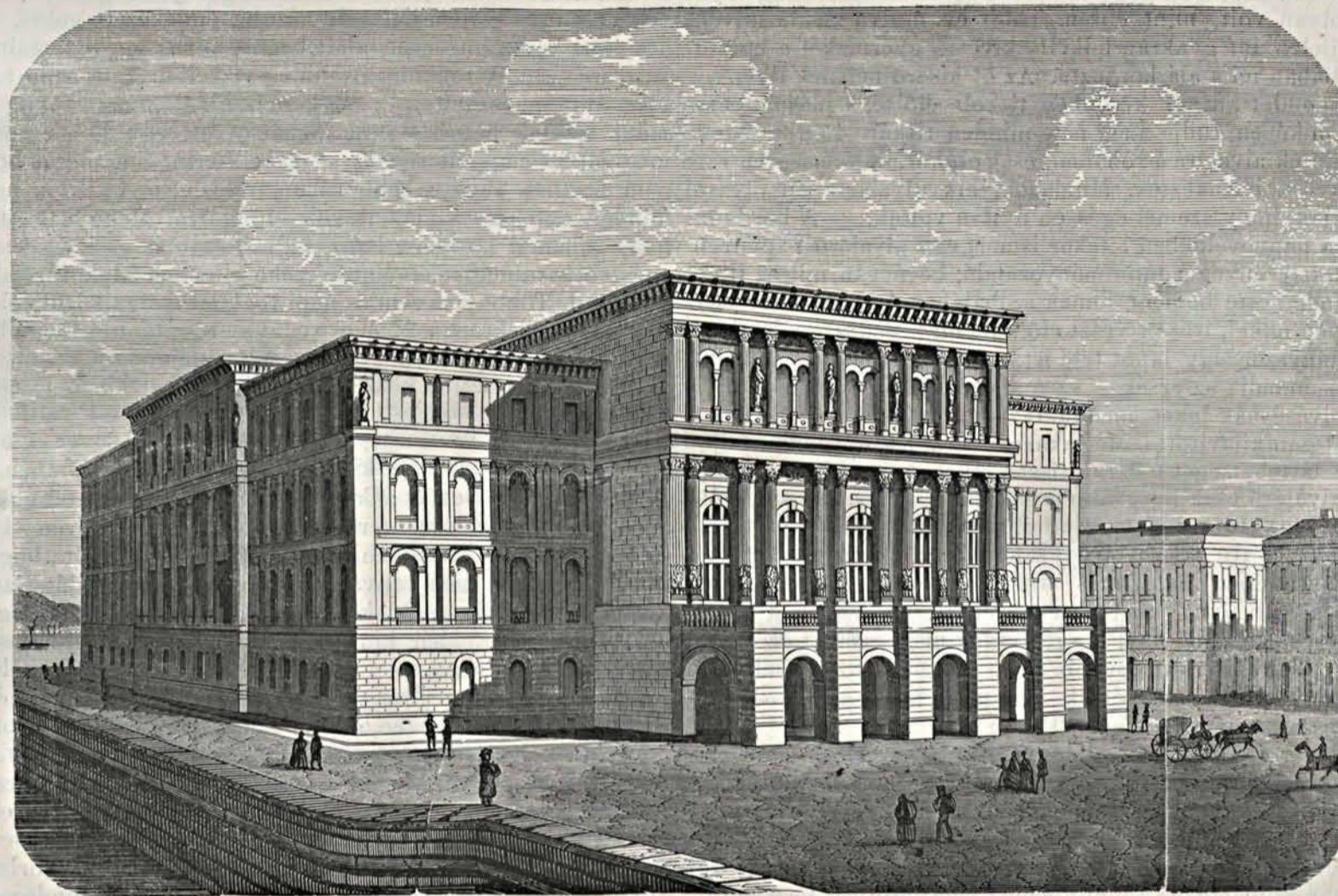
Időközben a beadott költségvetési tervek megbírálására egy

vezetői, intézői Ybl Miklós és Szkalnitzky Antal pesti derék építészeink lesznek.

Eddig így állanak a dolgok. Azon izgató eljárások és tüntető nyilatkozatok után, mik e tárgy körül napjainkban itt-ott, fájdalom, fölmerülnek — nem merjük állítani, hogy az építés előjártéka itt már be is volna fejezve.

De mi itt is bizunk a nemzet higgadságában, melynek az utóbbi években annyi szép jelét jegyeztük fel; bizunk az ügyek élén álló férfiak tudományában s hazafias erélyében. Azon keserűséget igen természetesnek és indokoltak találjuk, mely egy hosszú évek fáradságának gyümölcsét tanúsító s valódi kitüntetésre méltó, de viszonyainkat figyelembe nem vevő terv szerzőjének kebléből kitör és rokonézelmi barátokat talál, — de másrésztől egy perczig sem kell felejtenie a magyar közönségnek azt sem, hogy az Akadémia építkezési ügye, a milyen nemes, áldozatkész indulatból fakadt, ugy soha nem válhatik pártkérdéssé, vagy éppen nemzetiségi ügygyé — ez tisztán tudományos és művészeti s legfőképen financiaiális kérdés.

Ha magyar építészeti stílus volna a vita tárgya, mindenki

A magyar akadémiai palota tervei: V. Stüler A. berlini építész terve.

pesti gyakorlati építészektől és szakférfiakból álló bizottságnak lón kinevezve, melynek vizsgálata folytán a financiaiális nehézségek is kiderültek. Ferstel góth izlésű terve (a belső felszerelést ide nem számítva) csaknem 1 1/2 millióba s a többiek mind külön-külön 1 millió 2—300,000 ftba kerülnének. S az Akadémia építési pénztára 5—600,000 fról rendelkezhetik csak, melynek nagy része még be sincs fizetve!

A terveknek a viszonyokhoz alkalmazott módosítása tehát sürgető szükségé vált s miután a csucsives német góth stílusnak az építő bizottságnak s az alapszabályok szerint illetékes akadémiai igazgató tanácsban (sőt mondhatnók, a közvéleményben sem) nem akadtak pártolói, a renaissance stílus tervek készítői szólítottak fel a módosításra.

Ez megtörténvén, Stüler berlini építész terve találtatott az építő bizottság részéről, ugy belső elrendezés, mint külső csin tekintetében, az Akadémia czéljaival, az Akadémia pénztári állapottal s a pesti Dunasor építészeti jellemével leegyezőbbnek. Ez lón tehát elfogadva, oly hozzáadással, hogy a terv távol lakó készítője lesz ugyan az építés főfelügyelője, de az építés közvetlen

tudná, melyik részre álljon. De, fájdalom, magyar építészeti stílus mag csak lesz, ha lesz — s most nálunk a körül forog tulajdonképpen a kérdés: német (góth) vagy olasz izlésben épüljön-e a magyar Akadémia palotája?

Alvájáras.

(Vége.)

Clauderus beszél, hogy egy tanuló, ki latin fordításai gyakorlatait korán reggel szokta végezni, a midőn egy reggel szokott munkájához akart látni, azt nagy meglepetésére készen találta. Az ördög művének tartva, bejelenté az esetet a tanoda igazgatójának, ki őt ezután társai által figyelemmel kísérteté. Ezek azután látták, hogy néhány órai alvás után felkelt, dolgozó asztalához ült s elvégezte fordítmányát, ezután újra lefeküdt s reggelig aludt. — Wülner tanár Göttingában egyszer tanulókorában feladványul kapta: egy gondolatot két görög versben helyesen fejezni ki, melylyel két napig vesződött eredménytelenül. Egy este ily vesződések közben aludt el; — később felcsengette takarítónéjét, gyertyát

gyujtat, az álomban tovább keresett s meglelt két verset leírta, s újra lefeküdvén, tovább alszik. Reggel az egészről mitsem tud, a kívánt két verssel tovább is vesződik, lehangolva kel fel s íróasztalán nagy meglepetésére megleli a saját kéziratú igen jól sikerült verset. Takarítónéjától tudta meg csak, mi történt az éjjel, soha sem tudott arra visszaemlékezni. — Heer Henrik ismert egy alvójárót, kivel gyermekéje óta baráti viszonyban volt. Ez mint ifjú költészettel foglalatokodott, s egy ízben több napig vesződött egy kész költeményének kijavításával. Rákövetkező éjjel felkelt, íróasztalához ült, irt s az írottat hango-an, később önelégült mosolylyal olvasta fel, jelenvolt barátait is felszólította tetszésük nyilvánítására; utóbb iratait elrakta, lefeküdt s reggelig aludt. Reggel az egészről mit sem tudott, s a mint kéziratát saját eszméi szerint kijavítva meglelte, nem tudta, a jó vagy a rossz szellem játéka-e tulajdonítsa-e azt? Laktársainak elbeszélését a történetekről nem akarta hinni, s alvójárásáról csak néhány nap múlva győződött meg, a midőn t. i. laktársai idegen ágyba, lábfele, talárba öltöztetve fektették le. Olykor 3—4 óráig is tanult és irt folyvást, a mire nem emlékezett, bár különben kitünő emlékező tehetsége volt. Még csodálatosabb, hogy írása, olvasás közbeni hangsúlyozása épen olyan volt, mint ébren. Több év múlva megnősülvén, akkor is éjjelenként gyakran felkelt, kivette gyermekét a bölcsőből s a szobában fel s alá hordozta. Az öt kisérő nejeinek ilyenkor mindent elmondott, a mit különben titkolt előtte, s másnap csodálkozott, miképen tudja meg neje minden titkát. 45-dik életéve felé megszűntek alvójárás rohamai, csak olykor, különösen ha este több bort ivott, jelenkeztek. Mindazok, kik alvójárásban olvasni látták, állítják, hogy zemei egészen nyitva voltak. — A bordeauxi érsek még a papnöveldeben létekor ismert egy alvójáró papnöveldeket. Ezen baj lényegét tanulmányozandó, bevárván, míg az illető elaludt, minden este bement annak szobájába. A többi közt egyszer a kis pap felkel, írásait veszi elő s ír, még pedig egyházi beszédet. A hányszor egy lapot tele irt, felolvasta hangosan eleitől végig (ha — mondja az érsek — ezen a szemek segítségével nélküli (?) miveletet olvasásnak lehet mondani), — a mi nem tetszett, kitörülte s pontosan kijavította. Meg akarván az érsek győződni, vajjon használja-e láttehetségét? darab tiszta lapot tartott közel zemei elé, de az alvójáró csak ír tovább a nélkül, hogy észrevette volna azt. Később szeretne volna megtudni, mi módon tájékozta magát az alvójáró az előtte fekvő tárgyak közt? ez okból elvette azon lapot, a melyre épen irt, s más tiszta lapokat rakott eléje; ezt észrevette az alvójáró, mert ezek eredeti lapjával nem voltak egyenlő nagyságúak; de ha a lap nagysága megegyezett az előbbivel, észrevétel nélkül irt rajta tovább. Ezen esel által több éjjeli munkáját kerítette birtokába az érsek. Egy ízben egész szabatosággal irt egy zeneszerzeményt (Pigatti 1742.)

Az alvójáró, Pigatti észleléses állítása szerint, csak azon tárgyakat látja s érzi, melyekre szüksége van, melyek képzelő tehetségében jelen vannak. A fennemlített alvójáró látta a papírost, tintát, tollat, megtudta, fog-e a tolla, vagy nem? a tintatartót sohasem tévesztette össze a porzóval; egyébiránt soha sem jutott eszébe, van-e szobájában valami idegen? nem látott és nem hallott senkit, legalább nem szólított meg senkit sem. Ugy tetszett, hogy a képzeletével összefüggő tárgyakat tisztán látja; egyszer czukrot kért, adtak neki, s ő jóízűn látszott azt megenni, más alkalommal is tettek egyszer czukrot szájába, de minthogy ekkor képzelő tehetsége nem volt azzal elfoglalva, kiköpte. Hangjegy-írás közben meg tudta jól különböztetni, mely jegyeknek kell fehéreknek, s melyeknek feketéknek lenniük stb.

Pigatti körülményesen írja le Negretti János, Sále marquis inasának általa 1745-ben észlelt, több alvójáró rohamát. Negretti ez időtájtban 28 éves, szikár, sápadt, heves vérmérsékletű egyén volt, s kedvelője a bornak. Önvallomása szerint 11 éves kora óta alvójáró, rohamai leginkább tavasszal, márczius és aprilisban jöttek, s nagy fokú álomosság előrementével rendszeren éjjel után mintegy két órával kezdődtek. Pigatti egyszer késő éjjel az előszobában egy karszékben ülve, mély álomba merülten találta őt. Mintegy negyed óra múlva felállt, egy ideig mozdulatlan maradt, mintha valamiről gondolkodnék, azután burnótszelenczét vette elő, kevés levén benne a burnót, mérgeledni, látszott, a másik inas által elfoglaltatni szokott — most azonban üres — székhez közeledett, a képzelt inast nevével szólítva, burnót kért tőle. A nézők egy szelenczét nyújtottak neki, melyből jó ízű szippantott. Ezután

hallgatkozó állást vévén fel, a képzelt parancs vételére felkapott egy viaszgyertyát, azt az előszoba bizonyos helyén rendszeren égni szokott, de most nem égő lámpánál képezetlenül meggyújtotta, bement lassan a terembe, innen vissza a lépcsőzet felé, azon biztosan, a szükség szerint fordulva vagy megállva (mintha valakinek világítana) ment le. A ház kapujához érve szokott helyére állt, s a képezetében kikísért uraknak s hölgyeknek, tiszteletteljesen hajlongva, köszönt; a gyertyát kioltá, nagy sebesen visszajött az előszobába, s a gyertyát letette rendes helyére. Innét bement az ebédlőbe, zsebeiben sokáig keresgél, egy másik inast, kinél az edény-szekrény kulcsa szokott lenni, nevével szólított, a keresett kulcsot kérvén tőle. Ezután még sok mindenféle aprólékosságot végzett, a mi mint inasnak napi foglalatosságát szokta tenni, u. m. vizet hozott a kutról, néhány üveget meg töltött vele s bevitte tálcán ura szobájába, a konyhán edényeket törülgetett stb. Végre urnoje szobájába egy asztalt vitt, melynél az olykor magánosan szokott ebédelni, rendszeren felterítette, végül az edény-szekrényben mindent rendbe hozott; meggyezendő, hogy terítés közben gyertyavilág mellett kereste elő a kést, kanalat, villát. Ezután mintha sétálni készült volna, s mint a ki dolgát jól végezte, önelégülten vette elő újra szelenczét. de mintha emlékezett volna, hogy két óra előtt kevés burnót talált benne, annak egész tartalmát markába ürítette. A rohamot itt hideg víznek arczába való fecskendezése által megszakították. Egy más alkalommal csakugyan ki is ment sétálni, betért egy kocsmába, ott egy pohár sört jóízűn megivott, s nappali rendes szokása szerint elmondta, hogy most nem fizethet. Pigatti több rohamát észlelte, s állítja, hogy majd minden nap más s mással volt elfoglalva. Meggyőződött a felől, hogy rohamai közben a látás, hallás, szaglás és izlés nem voltak egészen hatalmában, tapintó érzéke ellenben olykor rendkívül finom volt. Többnyire rendes napi foglalatosságait ismételte.

Igen érdekesek a 22 éves gyógyszerész tanuló, Castelli alvójáró rohamai is, melyeket a gyógyszerész tulajdonosa s tanítója Pirati és Soave tanár tettek közzé. Castelli ideg-bajokban is szenvedett. A többi közt egyszer este nagyobb társaság jött Piratinál össze, a jelenlevő Castelli szunnyadó állapotában egyszerre csak felkel, gyertyát gyújt s megy kifelé. Társa azon hiedelemben, hogy le akar feküdni, követi őt; Castelli azonban urának tanulószobájába nyit be, itt a könyvszekrényből egy könyvet vévén elő, leült s olvasni kezdett. Társa behívtá Piratit is, ez unszoltta, hogy menjen aludni, feleletet nem kapván tőle, elvették gyertyáját, Castelli erre felkelt, kinyitván az ablakot, nézegetett kifelé, miközben mondá: „borul, eső lesz,“ bár kinn szép csillagos éj volt. Visszakapván gyertyáját, folytatta az olvasást, még pedig fenszóval. Később az egész társaság begyűlt a szobába, de ő senkit sem vett észre, szólították többször nevével, ő azonban háborítlanul olvasott tovább. Most újra elvették gyertyáját, zemeit dörzsölve felkelt, s rozslal létről panaszkodva, kiment a szobából. Erős salmiak szeszt tartottak orra alá, mire göresökbé esett, nem sokára mélyen elaludt, — rövid idő múlva felébredvén, a történetekre legkevésbé sem emlékezett. Mászor ez állapotában francia fordítású gyakorlatokat irt, olvasott, többször gyógyszerket készített stb. s mindezen miveletek közben alig lehetett rajta megkülönböztetni: „alszik-e? vagy ébren van.“ Az észlelők többféleképpen tették próbára, de tettetést vagy ámitást nem fedezhettek fel. — Castelli rohamában az volt a nevezetes, hogy 24 óra alatt néha két roham is volt, gyakran nappal is (a mint hogy nappali alvójárást többen észleltek). A csodálatig helyes és észszerű volt minden, a mit alvójárása közben tett.

Ha az észlelők álmoképeikhez alkalmazkodva szóltak hozzá, helyesen felelt s összefüggőleg beszélt, ugy a mindennapi, mint növény- és vegytani tárgyakra. Egyszer ez állapotában gyógyszerési munkálatokat tevé, ez alkalommal hibás orvosi rendelőnyeket nyújtottak át neki próbául; ő a hibát mindjárt felismerte a nélkül, hogy az azokat átnyújtó személyekre ráismert volna, kiket képezetében inasoknak vagy más szolgálattevő személyeknek hitt. Nem egyszer szolgáltatta ki az orvosi rendelőnyekben megjelölt szereket. Egyszer megkísérették ágyába lekötöni, — erre oly dühbe jött, s annyira erőlködött kiszabadulni, hogy kénytelenek voltak a kísérlettel felhagyni. Legyezés vagy léghuzam által leginkább sikerült őt lecsendesíteni s ágyába visszaterelni. Említetük, hogy Castelli különben is idegbántalmakban szenvedett; — néhány hósapu mákony (opium) és chinával való rendszeres orvosi

kezelésre mind ideg-bántalmi, mind alvójárási rohamai meg- szüntek.

Többen állítják, hogy némely alvójárónál az észtehetségek s ismeretek kitünő fokozódását észlelték. — Egy tudós angol pl. olykor kitünő verseket irt álomban, habár rendszeren nem szokott verselni, s később nem is emlékezett reá. (Blamard, Hennings.) — Egy jezsuita több ízben szónokolt álomban, kitünő gondolatokkal fűszerezve előadását, oly élesen beszélt, mintha a szószéken állana. Ha olykor hibázott, mindjárt észrevette, s kiigazította a hibát, néha vitatkozott is, miközben a leghomályosabb theologiai kérdéseket szellematosan magyarázta. E féle állapota rendszeren 3—4 óraig tartott. Gyakran egész társaságok gyűltek össze szobájában nemcsak kíváncsiságból, de hogy tudományosságából hasznot merítsenek. (Nieremberg Euseb. Meier. 1758.)

Mindezen elbeszélések egészen véve nem hihetetlenek, habár az azokban leírt állapotok némelyikét az észlelők kissé egyoldalulag, s itt-amott túlozva adják elő, a mint ez a csodás, s rendkívüli tünetek előadásával gyakran történik. Így a bordeauxi érsek által közölt esetben is nem hihető, hogy alvójárója zemeinek használata nélkül olvasott volna, félig nyitott szemnél ezen körülmény a rendkívüli állapot által különben is tán kissé elfogult figyelmét könnyen elkerülhette. Ez állapotok némelyike szorosan véve nem is alvójárás, hanem *rajongás* (extasis), mely az előbbtől a kedélynek egyidejű felmagasztaltsága által különbözik; a kedélynek pedig nagy befolyása van az agy, az ész miveleteire. Ezen osztályba sorozható a fenn leírt jezsuita esete is. Rajongó kedélybetegknél (rajongásuk tárgya lehet a vallás, haza stb.) nem ritkán meglepő lelki tehetségeket tapasztalhatni; számos példái voltak a vallási s hazafiai rajongásoknak. (Leydeni János a pr. féta, orleansi szüz stb.) — Régebbi iratok mint különös járványos lelki bajt említik a *vers-dühet* (metromania), melynek napjainkban is — ugylátszik — sokan esnek áldozatul, bár jelenleg nem egészen járványos, csak szórványosan (sporadice) lép fel. A rajongás s alvójárás közt az nban igen nehéz biztos határvonalt húzni.

Azon hiedelem, hogy az alvójáró s rajongó képes volna egészen idegen, s ismeretlen nyelveken beszélni, a középkorban igen el volt terjedve. La Mothe le Vayer roueni polgár állította pl., hogy La Force álmában az adott kérdésre minden, még chinai és indiai nyelven is tudott válaszolni. E hiedelem valószínűleg onnan eredt, mert a rajongó, s felmagasztalt kedélyű alvójáró jobban tudja szerzett ismereteit pillanatnyi céljaira felhasználni, folyékonnyabban s válogatottabb kifejezésben beszél, sok olyanra emlékszik vissza, a mit közönséges állapotában elfelednek hitt; szóval ismere teinek egész tárházával könnyebben rendelkezik. Ily kedélybeteggek gyakran a különben csak töredezeve beszélt nyelveket bámulatos könnyűséggel, s folyékonyasággal kezelik; az ezen való szerfeletti csodálkozás oka azután annak, hogy a szemlélő csekély nyelvismeretét semminek veszi.

Hasonló ezen állapotokhoz sokban az ittasság is: első időszakában mily élénk a lélek, a kedély; a beszéd folyékony, az egész lelki működés fel van hangolva (hasoló hatású a kávé, thea). — Későbbi időszakaiban, az öntudat s emlékezet távoztával, közel rokon az alvójárással, meg van itt is a hajlam az ide oda járásra, s különféle cselekvényekre, a külérzések részleg érzéketlenek a behatások irányában. Azon biztosságot, melylyel alvójárók a házfedeleken, magas falakon stb. járnak, onnan magyarázhatjuk, hogy a veszélyt nem ismerik, nem félnek, mert öntudatuk alszik. A ki nem fél, nem szédül, ép oly biztosan jár az ily helyeken, mint az alvójáró, vagy a zerge és az öszvér. Általános néphit szerint az ittasak Istennek különös oltalmában vannak; ha magukra hagyatnak is, aránylag ritkán sérülnek meg.

Álomittasan s félálomban is járálhat, kezdett munkákat folytathat az ember a nélkül, hogy később arra emlékezne. Ismert tény az, hogy az asszonyok félálomban gyakran tovább ringatják gyermekeiket; a szundikáló fuvarosok hajtják lovaikat, az ostorral hadarásznak. Mindez azon alapul, hogy az agy s gerinczagy függetlenül, a gondolkodó öntudat beleegyezése nélkül is működhetik. Sok oly miveletnél, hol az öntudat együttműködése szükséges, csak az első ösztönyt kell megadnia, hogy az agy és gerinczagy rövidebb vagy hosszabb ideig önállólag működjen. Így pl. ha a járás az öntudatos akarat működése által egyszer folyamatba hozott, az ezen behatás ismétlődése nélkül addig folytatódhat, míg utunk előre feltett célját el nem értük — rendszeren addig is tart, ha csak

az akarat ujolagos működése által nem gátoljuk vagy nem változtatjuk.

Visszatérvén az alvójárásra: ennek rohamai legtöbbször mindjárt az álom első óráiban vagy éjjel felé jönnek, legritkábban reggel felé. Olykor ellenállhatlan álomosság vagy mély álom előzi meg, — közvetlen a roham előtt (idegkórosoknál) gyakoriak a göresök. Mind az, mi az álmat nehezíti, elősegíti a rohamot is. Némely észlelő szerint az alvójáró mindent kitünőleg ügyesen, áások szerint ügyetlenül tesz, ugy hogy mozgása az ittasak s kis állítás igaz, a szerint, milyen állapotban van az alvójáró, s mennyire ismeri a helyiséget. Ismerős helyiségben az éber ember is zemeinek használata s hosszas előleges tapogatódzás nélkül találja el a kulcslyukat, sőtét szobájában biztosan nyul a kívánt tárgyak (gyufa, gyertya stb.) felé, ismeretlen helyen mind az éber mind az alvójáró tapogatódzik. Az alvójáró láttehetsége felől is különböznek az egyes észlelők véleményei, — itt is az áll, hogy a körülmények szerint majd néz és lát az alvójáró, majd nem. Abban minden észlelő megegyezik, hogy tapintása, különösen más érzékszerek téltensége mellett, igen finom; ugyanezt tapasztaljuk a vakoknál is. Dawson szerint egy alvójáró írás közben, ha tollát a tintatartóba akará mártani, oda nézet, azután behunyt szemmel irt tovább. Némely alvójáró többé kevésbé minden zöréj irányában fogékony, általa olykor különös álmoképre ragadtatik, bele szövi álmába, a legtöbb csak azt hallja, a mi álmával összefügg. Hogy az alvójáró ismeretlen nyelveken, ismeretlen tárgyakra volna képes beszélni, a mint említettük, túlzáson s öncsalodáson alapult mese.

Mindebből látható, hogy, habár az alvójárás csodálatos nyilatkozványa az emberi léleknek, mindazáltal a természet törvényeivel nem ellenkező, s nem természetfeletti állapot. Okait kifizésként eddigelé nem sikerült, de valószínű, hogy nem a testen kívül (pl. hold) hanem benne rejlenek azok. Így vagyunk a közönséges álommal is: magyarázgatják régóta, hol az éjjel megfogytokozott villamosságban, hol a nyugalom szükségében stb. Keresik legközelebbi okait, de tökéletes léttani magyarázata eddigelé nem sikerült. A villamosság megfogytokozását, mint okot ezáfolja, hogy annak dacára egész éjelet átvirraszhatunk, s ezután nappal (mi kor sok a villamosság) nyom el az álom: a nyugalom teoriája sem alkalmazható egészen, mert épen a legfontosabb szervek (szív, tüdő, sok ideg stb) alvás közben nem nyugszanak, legtöbbször az agyvelő is álmoképekben működik tovább. Tehát bár legközelebbi okait az álomnak sem tudjuk egészen fel fogni, azért természetfeletti sem ezt, sem az alvójárást nem fogjuk tartani. (Jessen tanár nyomán) közli Dr. Brocken József.

A föld legnagyobb hegye.

A római coliseum, a veronai, taorminai s más arenák — mik ezek a Himalajának a természet alkotó keze által épített amphitheatrumához képest, mely mellett a hatalmas Kordillerák feje, a Csimborasso is csak úgy tűnnek fel, mint egy gyermek egy óriás mellett!

Bármely megalázólag hat is a természet e szörnyeteg épületének szécsé magassága minden, vele összehasonlított tárgyra: kiterjedése még alkalmas arra, hogy bámulatunkat fölkeltsse s képzelőerőnkön diadalt arasson. E rengeteg hegység ugyanis nem kevesebb, mint 16,000 □ m földnyit tésréget foglal el, 400 m földnyit hosszúságban s 50—70 m földnyit szélességben; kiterjedése tehát 4000 □ m földdel nagyobb, mint az egész osztrák birodalom. Képzeljünk ily roppant térséget, csupa hegyektől borítva!

Es e valóban óriáshegy, mely délről északnak tiz, egymás mögött elnyúló hegyláncban terrasse-szerűleg húzódik, magába zárja a paradicsomot, az embernek örök tavaszban virító, első tartózkodáshelyét, a föld urának első lakhelyét. S bár „a hó lakának“ nevezetik (szanskrit nyelven *hima* = hó és *alaj* = hely), mindamelltt három regiojának legalsóbbikában, noha a tengerszint föltt 4,700 lábnyi magasságig terjed, 2 egész 38 (Reaumur) foknyi hőmérsék mellett, forró földövi növények pompáznak, míg második regioja 8500 lábnyi magasságig, 2 1/2 egész 26 foknyi melegben, még európai növényeket terem, s csak harmadik regiojában kezdődik a hideg földrészek légmérsékletének megfelelő havasi növényzet, hol a hó csak május közepén olvad fel, s melege a 20 R. fokot sohasem mulja fölül.

Nevezetes e hegységnek ama sajáttsága, hogy míg a növénytenyészet északi lejtőjén 15,660 lábnyi magasságig terjed, eddig déli oldalán már a 11,700 lábnál végkép megszűnik az. E tünemény oka az északi részén levő fönások (plateau) meletet kisugárzó természetben rejlik.

A Himalaja, a régiek Imausa, az őskori hindu költőktől ugynevezett „hegyek királya“ Bengalia s a többi Hindostan északi határait és a bájós Kashmir völgyét öleli át óriási karjaival.

TÁRHÁZ.

Berlini magyar könyvtár. Bethlen-fele alapítvány. Magyar egyesület.

Berlin, febr. 20.

A hazai lapok hoztak ugyan már időnkint közleményeket a berlini magyar könyvtár állapotáról, de az ügy fontossága és a közönség érdeklődése egyaránt megkívánják, hogy az ily közlemények minél gyakrabban előforduljanak. Az 1842. év tavaszán 25 magyar volt beírva a berlini egyetemre. Ezek áthatva a kor szellemétől, azon szerencsés gondolatra jöttek, hogy egy magyar könyvtár alapítása által együttlétöknek maradandó becsületes emléket állítsanak. Szemük előtt azon nemes cél lebegett, hogy míg egy részt a Berlinben tanuló magyarok kezébe sok tekintetben hasznos segéd-esszék tesznek le, másrészt Németország jobb szándéku embereinek is ingyen kínálkozó alkalmat nyújtsanak nyelvük annyiszor félreismerést és rosszul magyarozott, ügyeink tanulmányozására. A gondolat nem sokára valóssággá lett. Fellelkeiket összetették: könyveket vásároltak, egyszersmind felhívást intéztek a hazai írókhoz, könyvkiadókhöz és általában irodalmunk áldozni képes barátaihoz, hogy vegyenek ök is részt a csekély kezdet továbbvitelében. A felhívás nem volt kiáltó szó a pusztában. Emlékkönyvünkől hosszú sorát tudnám kiírni a lelkeseknek, kik siettek könyvadományaikkal vagy azon derék érdekelteknek, kik Berlinben megfordulván, nemcsak megtekintésre, de pénzsegélyre is méltatták a kisdéd gyűjteményt. Ily buzgó pártfogás mellett hazulról, hozzájárulván a berlini magyar tanuló áldozatkészsége is, pár év múlva annyira szaporodott, a hazánkra vonatkozó magyar, német, francia munkák száma, hogy a könyvtárnak, kit a magyar tanuló maguk közül szölköt választani, nem tudott helyet adni azoknak szobájában. Ezért 1844-ben a magyar ifjuság jónak látta megkeresni a kir. főkönyvtárnokot, hogy ne terhelhetnék számukra a k. egyetemi könyvtárban egy külön szekrényt kijelölni, hol könyveiket biztonságba helyezhetnék. E lépésre kényszerítve voltak magyarjaink, elgondolván azon igen könnyen előfordulható esetet, hogy ha egy ideig nem volnának magyarok az egyetemen, a feltett kincs bizonytalan kezek közé fogna kerülni. A főkönyvtárnok egész készséggel fogadta az ajánlatot. A magyar utazó örömmel szemlélheti az ötszáznál többre menő kötetet; az idegen pedig ha más tanulságot nem tudna vagy nem akarna is meríteni belőlük: legalább arról meggyőződhetik, hogy fajnak azzal is lét magának alkalmat kimutatni éltre valósságát! Könyveink ugyanazon használati föltételeknek vetvék alá, melyek az egyetemi könyvtárra meghatározták. Minden kötet ezen feliratu bélyeget viseli: „a berlini magyar könyvtáré.“ Az emlékkönyv, mely szintén az egyetemi könyvtárban van letéve, a gyűjtemény történetét, számadási kimutatásokat és sajátkezüleg irt neveit tartalmazza azon magyaroknak, kik 1842. óta Berlinben tanultak vagy pár napig mulattak. Mily érdekes statisztikai adattár lehet ez idővel, mely jelenben is kellemes élvezetet nyújt azoknak, kik a névtárban idegen földön ismerőseik, barátaik, rokonaik nevére akadnak! Hazánkfia! kik erre jártok, ne teledjétek el, megtekinteni az egyetemi könyvtárt, abban a magyar osztályt és az emlékkönyvet, az öröm, mit érezni fogtok, hazai öröm leend!

Emlékkönyvileg szívrokre van kötvé a Berlinben tanuló magyaroknak, hogy a lapok utján mentül gyakrabban tudósítsák közönségünket a könyvtár állapotáról. Ezt utóljára 1859. Szász Gerő tette az adományozók megnyugtására. Az ő hazafui szölköt alulirt is kedves kötelességének tartja ismételni, és alig várja az ünnepélyes alkalmat, hogy hat magyar társai nevében nyilvánosan is köszönetet mondhat a megkapott könyvpéldányokról. Bizodalommal és reménytel vagyok bátor fordulni a magyar tudós társasághoz is; okom van hinni, hogy e tudományos testület sem tagadandja meg tollunk becses pártfogását, annyival is inkább, mert a jeni magyar könyvtárt abban már évről évre részletti. Nem mulasztatom el tisztelettel emlékeztetni azon hazánkfiait sem, kik egykor Berlinben tanulván, az emlékkönyv egyik pontja szerint kötelezve érezhetik magukat az általok irt művekből egy-egy példány felajánlására. Mi tanuló főleg arra — tehetőségünkhöz képest — fordítjuk gondunkat, hogy a különböző nyelven irt könyvek, rőpiratok, melyek az utóbbi években ügyeinket tárgyalva külföldön jelentek meg, minél nagyobb számmal legyenek képviselve gyűjteményünkben. Ezzel azt hiszem, a történetírő munkáját, ha ama jobb idők kerülnek, megkönnyebbitjük.

A mi a könyvszállítás utját módját illeti, erre nézve, biztos értesítés után, legcélszerűbbnek látnám, ha a küldemény Lipcse felé bérmentetlennel egyenesen az egyetemi könyvtárhoz: „Der ungarischen Studenten-Bibliothek in der königlichen Universitäts-Bibliothek zu Berlin“ czim alatt intéztetnék; mert a kir. egyet. könyvtár, mely a mi könyveinkert is fedezi a költségeket, Lipcsetől Berlinig fel van mentve a postabér alól.

Hasznos szolgáltatást lehet tenni külföldre törekvő erdélyi ref. theologusoknak, midőn a berlini Bethlen-fele *) 80—80 talléros segélydíj emléket

*) Az eredeti alapító levél a porosz királyi oktató miniszterium levéltárában őrzetik. Ennek másolatából, mely a „Directorium mons Pietatis“-nál van letéve, olvastam, hogy a zápor alapítványt György Vilmos brandenburgi választó fejedelem tette nővére és Bethlen Gábor egybekelési alkalmából.

Az Indus és Brahmaputra közt (több mint 12,000 □ mföld területében) 12 hegyesoros vezet át rajta, melyek közül egy Tibetbe, kettő pedig a kínai Tatórországra visz. Ezek a föld legmagasabb hegyi utjai, minthogy mindegyikük legalább 15,000 láb általános magassággal bír, a Lebur-szoros Jawahir mellett pedig több mint 17 700 lábnyira emelkedik.

Még nevezetesebbek az északi lejtőn 14—15,000 lábnyi magasságban találtató „szent tavak“: a Manas Sarovar és a Ravana-Hrad vagy Lanka. Az előbb nevezett legszentebb a hinduk valamennyi bucsujáró helyei közt. Ehhez a 15,766 láb magas Niti-Gát-szoroson át juthatni, melynek borzalmait azonban csak kevesen tudják kiállani.

A Himalajára évezredek óta zarándokolnak a hinduk, isteneik templomai s oltáraihoz, főleg pedig folyamaik legszentebbjének, a Gangesnek forrásaihoz, hol titokteljes félelem környezi Mahadeva trónját. A Gangest, melynek szentnek tartott forrásvizét a hinduk kolera ellen használják, t. i. meztláb lépnek e forrásokba, aztán körülfutkossák a magasban fekvő templomot, s egészen fölhevülve, a jégheg vizéből isznak, majd ismét belelépnek, — a Gangest, mondjuk, e helyen Bhagirathinak nevezik, s csak miután a síkságon a Yamuna, Jahnvi és Alakananda folyókkal egyesült, nyeri el a Ganges nevet.

Hodgson 1821-ben fedezte föl a Gangesnek ha nem is első, valódi forrását, de legalább azon helyet, hol a szent folyam jégbarlangjából napvilágra tör. E hely 13,800 láb magas fekszik, a Vanara Pugha mellett, melynek 300 láb magas jég- és hótanányából, a 21,155 láb magas Jumnotriszorosban, a Jumna vagy Yamuna veszi eredetét.

A Himalaja tövében 4—5 mföld széles erdőség nyulik el, melyben szarvorrúk, elefántok, medvék, sakályok és tigrisek tanáznak. E fölött emelkednek második lépcső gyanánt az előhegyek. Öserdőkkel borítva, és számtalan madarak által megnépesítve. A harmadik lépcsőt képezik a fönvölgyek, hol rizs, gyapot, gabna és gyümölcsfák tenyésznek. Ehhez csatlakozik a zordan hó- és jégregio, és ez az, melynek megpillantása oly megsemmisítőleg hat az ember lelkére, e rengeteg nagyság mellett eszébe jutván saját parányisága.

Valamint Európában a Montblanc újabb időben, pontosabb mérések következtében, vetélytársra akadt a Monterosában, melynek orma amannak legmagasabb csúcsát több mint 100 lábbal mulja fölül: ugy a Himalaja hegyláncban eddig legmagasabbnak vélt Dholagir vagy Dhavalagiri (azaz fehér hegy) is megfosztatott elsőégi trónjától a Schlagintweitől megmért Gaurisankar caucs által, mely 27,000 párisi láb magas, tehát a Dholagir csúcsot 600 lábbal meghaladja. Ez utóbbitől délre emelkedik a csaknem hasonmagasságú Kunchinginda. Ezenkívül, mint legmagasab csúcsok említendők még: a 26,260 láb magas Csamalari, a 24,160 lábnyi Java-his s a 23,327 lábnyi Sveta-Giri.

A Himalajaláncnak több mint 20 csúcsa haladja meg a Csimborasso magasságát. Az örökös jég vonala a Himalaja északi lejtőjén 17,000 angol láb magasságban kezdődik. Legmagasab pont, meddig Gerard a kínai Tatórország határán felhatolt, 19,411 láb.

Régiségek.

Kis-Oroszi község levéltárában létező irományok között az ide alább lemasolt két eredeti levelet részint régiségük miatt, de leginkább azon okból találtam közlésre méltónak, mivel azok egyikéből világosan kitünik, hogy a 17-ik században Kis- és Nagy-Oroszi egy uradalomhoz tartozott, midőn jelenben az első ugyan még mindig a kamarához tartozik, az utóbbi azonban gróf Stahrenberg után most a Berthold grófok birtokában van.

A levelek tartalma szörl szöra im ez:

Köszönetünk után Isten álgyon bennetek.

Kis-Oroszibul ez idén való Kis Aszony havának 8 dik napján irt leveleteket vettük, kéréstekeket, hogy tudni illik, valamely hozzatok közel lévő becsületes embert a kihez galybátokban folyamodhatnátok rendelémek, megh értettük. Mivel pedig Lángh Adam urat, nem lévén ezen Tekintetes Magyar Camarához kötelesege, kívánságtok szerént pártfogóul, avagy Inspectorul nem rendelhetjük. — Azért Lévy Harminczados Kazy János Urt, mind Ti, és Nagy Orosziak Inspectorának rendeltük; melyet is amint hogy tuttotokra adunk úgy ennek utána említett Kazy János Urt Inspectorotok és Galybátokban Pártfogótok ismerietek leani, s hozzáia folyamodjatok. Ezzel Isten veletek. Possony 17. Augusti 1689.

Mi Császár és Koronás Király Klmes Urunk és Felsőheghez Nemes Magyar Camerraia Praefectussa, Directora, és Tanácsy.

Kívül, a czim:

Kis Oroszy Biráknak, és Eskütteknek közönségesen adassék Kis Orosz. (Négy nagy pecsét egymás mellett.)

A másik levél így szól:

Köszönetünk után In áldgion megh bennetek!

Vettük Leveleteket. A Visegrády Erdő állapotját mi illeti im írunk a Budai Administrátiónak, hogy azon Erdőnek további élésében hadgyon Benneteket, miglen ezen kötetek és a Visegrádyak között támadot kérdés az ő módgya szerint meglattattatik. Ha azért mi Privilegiumotok volna ez iránt, azt azonnal fölkeressétek, s fel találván kezünkhöz küldjétek, a mellett a szomszéd Falukban is minél hamarabb vice Ispány Uram Comisiója mellett egy Szolgha Biró s Esküdt Uraink által Bizonyosságokat szedestek, mi formán voltakot leleitül fogvást Ty s a Ty Eleitek is az említett

Erdőnek birásában, s azon szedendő Bizonyságokat is mennél előbb küldjétek fel kezünkhöz. Ezek után In éltesen benneteket. Költ Posonban 5. July 1696.

My Császár és Koronás Király Kglmes Urunk Ő Fölséghe Tekintetes Magyar Kamarayank Praesesse, Directora, és Tanácsy (nagy m. p.)

Kívül a czim:

A Kiss Oroszy Birónak, és a több Eskütteknek etc. Ezen Levelünk adassék. (Nagy czifraság) Kis Oroszy.

(Szintén négy nagy pecsét egymás mellett.)

Közli Á. J.

Egy főuri lakoma a 14-ik században.

Mikor Rosenberg Vilmos, egyike a cseh leggazdagabb nemeseinek, 1378-ban összekelt Anna Mária badeni hercegnővel, a menyegzői lakoma 26-ik januártól 1-ső februárig tartott. Ezen hét nap alatt következő nagy mennyiségű és különböző nemű állatok fogyasztattak el:

40 szarvas, 50 dámvad, 50 hordó beszótt vad, 20 vaddisznó, 2130 nyúl, 250 füzán, 30 fajdyuk, 2050 fogoly, 20688 hírosrigó-snepf, fenyves és vadgalamb, 150 hizott ökor, 20 egy éves borju, 526 kisebb — szopós — borju, 150 kövér disznó, 1526 szál kolbász, 456 szál május, 326 véreshurka, 450 ürü, 395 bárány, 504 malacz, 20 közönséges füstölt ökor, 40 füstölt ürü, 350 páva, 5133 lud, 3106 kappan, kakas és tyuk, 18,120 ponty, 10,209 csuka, 6380 pisztráng, 3400 különféle hal, 5200 rák, 7096 füstölt hal, 350 tőkehal, 1200 (tengeri) veréb, 300 itezei köviponty, 780 füstölt héring, 4 viza, 4 tonna héring, 30,947 tojás. Magyar, tirol, osztrák és rajnai bor 1100 akó, 903 hordó sör fogyott el. A vendégek lovai 3703 részlet-szenát emészettek fel. S ez némileg mutatja az akkori földesurak gazdagságát is.

Időjárás i jegyzetek.

(Összeszedve különféle kutfökből.)

(Vége)

1711. Magyarországon nagy pestis, Cserei az elhullottak számát a hazában 310 ezerre teszi.

1718. pestis Erdélyben, többen haltak el 150 ezernél.

1719. oly bőségek, hogy a gabonát nem győzik összetakarítani.

1722. egy köböl búzát 15, rozsozt 10, árpat 5 garason vesznek és adnak. Julius közepén már asszu-szólo is van.

1727. lágy tél, január 4-én nagy égiháború.

1736. lágy tél, meleg nyár. Gmelin utazó említi, hogy az északi szélesség 67-ik foka alatt a szamojédoknál érett szőlőfűrtöket és sárga dinnyét talált.

1740. igen hideg tél. Marhák fagnak meg a szekér előtt; sör bor, cezet megfagy a pinczében. Május 27-én Bécs és Buda közt még nagy hófúvások vannak. E télen adott Anna oroszczárné mulatságot egy olyan palotában, mely egészen jégből készült. Hossza 52, szélessége 25, magassága 20 láb volt. Az ünnepély növelésére 6 fontos golyókhöz jégből csináltak ágyukat, s az ily jégágyúkkal 60 lépényire 2 hüvelyk vastag deszkát keresztül lehetett löni. — 1748. bő szüret, 5 iteze bort adnak 1 polturaért. A buza köble Debreczenben 15 garas.

1759. meleg tél; február elején a legyek már szeltébe rőpködnek Sz. György nap előtt hét héttel a réteket már kaszálták.

1760. a tél oly hideg volt, hogy a debreczeni templomban karácsonykor az urvacsorai kehelyből, egy arra rendelt embernek mindig úgy kellett zúzni a jeget, csak azután önthetett bort.

1764. a sok eső miatt csak karácsony után szántanak buza alá, mégis bő termés lett. — 1767. május elején 1 1/2 láb magasságu hó esett.

1769. a feketetenger befagy. — 1772. a lágy tél miatt a Duna nem fagyott be, sőt egész télen által tiszta volt. — 1775. februárban a Duna kiönt, s Pesten és Budán 611 házat dönt össze.

1778. januárban sok villámlás. Pál napján oly meleg, hogy a gyermekek a vízben szeltében járkálnak s május elején a cseresnye megérett.

1782. sáskák pusztítják Bihar, Ugocsa és Szathmár megyéket.

1785. Máramarosban az éhség többit elpusztít 16 ezer embernél.

1787. januárban szántanak, februárban a mezők virággal teljesek és mártius végén a szőlőgereszdek már láthatók.

1788. és 89. közt nagy tél. December 27 és 28-án oly rut idő volt, hogy csak a Glockviz és Bécs közti országútán 50 mesterlegénynél több megfagyott. A katonáknak — ekkor volt a török háború — orruk, fülkök, kezők, lábuk elfagytak, fogaik annyira megromlottak, hogy ki kellett szedetni. A hőmérő Bécsben 19—20, Párisban 18 fokon alul állt. A Dunát két rőf vastag sík jég borítá. Tavasszal nagy vízáradás.

1791. szeptember 24-én már fűtenek. A Dunában a hajóhid bent fagyott. De hirtelen meglágyul az idő, s a pesti hidat a jég elhordta. December elején kezdenek a szürethez, szántáshoz, sokan a nyomtatáshoz.

1794. száraz esztendő nagy drágaság. Míg 1793. a legszebb búzának 51 kr. volt köble, 94—95-ben 16—20 forintra felszállt az ára.

1799. hideg tél, még a kutak is befagnak; a föld fagyja 120 napnál tovább tartott.

Tovább nem folytatom jegyzeteimet, mert 1800-tól kezdve nem valami terra incognita az időjárás; többen vannak e hazában, kiknek maguknak is van arról jegyzetük.

+ (A *Riedl Szende által szerkesztett „Kritikai Lapok“*) első száma megjelent, a szerkesztő néhány bevezető szava után: következő cikkekhez hozzá: Komoly szavak komoly időben. R. Honositsuk meg a tudományt irodalmunkban! H. Tájékoztás az újabbkori magyar és külföldi nyelvtudományban. R. Az Akadémia palotájának eddigi története. *Henszlmann Imre*. Tankönyveink. Madarász „Zrinyi Ilonája” és Székely „II. Lajos holttestének feltalálása.”

+ (Bartalus Istvántól) legközelebb ily című zenészi munka jelent meg: „Módszer a zongora helyes játszására.” Ajánlja gr. Wenckheim Krisztinának. Előfizetési ára 6 ft. bolti ára 8 ft. leendő. Szerző műve előszavában többek közt ezeket mondja: „Igyekeztem a magyar ajkú, német nyelvet nem ismerő tanítók és tanulóknak egy oly tankönyvet szerkeszteni, mely akár-ki könnyen, ala osan és gyorsan bevezessen a zene előcsarnokába. E mű szerkesztésénél három főszempontból indultam ki: 1) Hogy tankönyvem ne csak a tehetséggel megáldottak, hanem a középtehetségű közönség is használhassa. 2) Főlegesen tartottam a legfőbb művészetig vinni tankönyvemet, hanem csak addig, a hol a művész és műkedvelő tanoncok utjai egymástól elágaznak. A műkedvelő itt már elsajátította mindazt, melylyel műkedvelőnek nevezheti magát, s tőle függ, hogy e színvonalon maradjon, vagy ennél felebb emelkedjék, 3) Miatán a legtöbb iskola márban elhanyagolta a balkezt, s ennek következtében a klasszikusok játszása a műkedvelőkre nézve csaknem lehetlenné vált: igyekeztem a házagon segíteni, s a balkezre is csaknem annyi gyakorlatot szerkesztettem, a mennyit a jobbra.” — Szerző e téren már szép érdemeket vívott ki, azért ez újabb munkáját is bátran ajánljuk a közönség részvétele.

+ (Rózságyi Antal „A fertálymagnások”) című két kötetes regénye, csinos kiállításban megjelent. A két kötet összesen 455 lapra terjed, s bolti ára 2 ft 50 kr. Szerző ez új művét még nem volt érkezésünk elolvasni; egyébiránt folyékony tolla, irmodora eléggé ismeretes.

Közintézetek, együletek.

+ (A magyar Akadémia) természettudományi és matematikai osztályainak, febr. 24-én tartott ülésében b. Prónay Gábor székfoglaló beszédét tartá e tárgy fölött: „Magyarország kertészete a multban és jelenben.” Ez érdekes előadás után több, bírálatra beküldött mű adatván át az illető osztályoknak, az ülés atalános érdeklő. A helytartótanács egy leirata olvasatatt föl, mely tudatja, hogy az Akadémia elnökei megerősítették. Továbbá több adományozás tétett nyilvánossá. Igy Staffenberger Alajos és neje, pesti lakosok végredeleltel 5000 fto hagyományoztak az Akademiának, melynek kamatai természetudományi czélokra fordítatnak. A többi legujabb gyűjtések összege az alapra 661 ft 50 kr., palotára 622 ft 50. Felolvastatt az Akadémia palotájáé illetté folyamodvány, mely heves vita után az igazgatósághoz lőn utasítva. Ugyanezen ülésben Budenz József egyhangulag alkönyvtárnoknak választottat.

+ (A pesti jótékony négyelet) febr. 23-tól márcz. 22-ig terjedő négy hétre jelenleg létszámból álló 207, szegény számára 681 ft. 90 kr. összeget utalványozott. Ez alkalommal a választmányi nők szegények állapotát tárgyozó 65 vizsgalatról tettek jelentést.

+ (A zenede kebelében új zene- és énekkari egylet alakult), melynek élén gr. Festetics Leo álland, s czélja leendő: a közönségnek időnkint oratorikumokat és nagyobb zeneműveket bemutatni. Az első ily előadás husvét-hetében fog tartatni a nemzeti színházban.

— (A miskolczi ledénynevelde.) Miskolcztól febr. 22-ről írják: Városunk leányneveldejében február 10. és 11. napjain tartott az első félévi közvizsgát, — a nagy számu művelt közönség, melyet a növelde főteremének helyisége alig birt befogadni, tanúságot tett a közérdekeltségről, melylyel figyelme, rokonszenve ez intézet iránt lekötve van. — Ezelőt pár évvel sok reméllyel üdvözöltük Dóczy Gedeon urat, ez intézet vezértanárát, kinek legfelsőbb kincsünket, gyermekeink növelését tettük le keze közé, s hogy nem családunk, mutatta az évről évre előhaladó tökélyesbülés, mely intézetében napról napra növekszik. Ez alkalommal is valóban meglepő volt az elmék kifejlesztésében, a gondolkodás és figyelem oszkerü vezetéseben tanusított modor és ügyes tapintat, s midőn a növendékek egyszerű viseletén előmlő csin jól esett a szemnek, a feladott kérdésekre nyert feleletekben nyilvánuló szellemi előhaladás valódi gyönyörrel tölték be a lelket.

Ez intézetnek jelenben négy osztálya van, ezekben a növendékek értelméhez mérve a tantárgyak tapintatosabbsoltsza — a német fogozatos tanitattik a négy osztályban, — ez utóbbiak némely tantárgyakból e nyelven szabatosan és alapos képességgel feleltek, s fogalmaztak; — egyik elváltatlan érdeme ez intézetnek, hogy — mig máshol, és nagyon sok helyen — a növendékek a tanulmányok szóról szóra betanulására szorítottatnak, itt a gyermek azokat fogalmazás által teszi maradandó sajátjává, s ez uton könnyű fáradsággal kettős czél éretik el.

A vallástudományt M. E. segédlelkész ur tanítja, s a növendékek értelmesebb fogással feleltek. — a számok és német nyelv tanításában a vezértanár mellett egy külön — e szakmára alkalmazott német ajku nevelőnő sikerrel működik, — s Szénfy Gusztáv ismert nevű kedvelt zeneművésztünk az ének és zongorában képezi a növendékeket, — ez intézetben Molnár zongoramester ur is órákat ad; — kellő figyelem van fordítva a női finomabb vagy is inkább fényűzési házias munkákban kiképeztetésre is, s e szakmára több nevelőnő van felvéve; tanitattik továbbá rajz és francia nyelv. Eként ez intézet úgy a magasabb mint egyszerűbb igényeknek egy-

aránt megfelel, s legmérsékeltőbb tandij lévén felállítva, alkalmat nyujt a szigorubb anyagi helyzetben élő szülőknek is, megadhatni gyermeküknek legfőbb tartozásukat — az oszkerü nevelést.

Közlekedés.

+ (A prága-bustheradi vasutvonalon a távirtda-sodronyokat) több helyen ellopták. Egy helyen 60, másutt meg 70 öl oda van. A tetteseket nyomozzák, de még eddig eredmény nélkül.

Balesetek, életem csapások.

+ (Mohácsról szomorú hírek érkeznek.) A szigetet az árvíz elborította és sok embert ott szorított. A beállt hideg vastagabb jégkéreggel vonta be a vizet, úgy hogy Mohácsról e szerencsétlenek segélyére sietni lehetetlen volt. Azt beszélik, hogy az éhség ennek következtében a szigeten levők közt már oly nagy volt, hogy száraz babbal táplálták magukat.

+ (A Maros kiöntött), s mint az „Alföld”-ből értesülünk, Sikula község határa viz alatt van.

+ (Öngyilkosság.) Kolozsvárt egy urinó gyufáról leszedett phosphort vett be, hogy magát kivégezze. Azonban a bevett mennyiség nem volt elegendő élete azonnali eloltására, s a szerencsétlen most, a megmaradás minden reménye nélkül, iszonyu kínokat szenved.

Mi ujság?

+ (Gr. Apponyi országbíró ur) febr. 25-én este Bécsből fővárosunkba érkezett.

+ (Gr. Károlyi György) holnapután fényes estélyt adand, mely azért méltó a megemlézésre, mert ez alkalommal a vendégek közt gyűjtések is fognak történni a vízkárosultak javára. E gyűjtéseket, melyekről a meghívottak a meghívójegyen tudósítatnak, néhány e végre fölkért urhölgy eszközlendi.

+ (Schmrling államminiszter) a császár a febr. 26-iki ünnepély alkalmából a Lipótrend nagykeresztjével ruházta fel.

+ (A prágai bíbornok érsek, hg. Schwarzenberg) a febr. 26-ka megünnepelésére nem engedte át a székesegyházat, nemsak, hanem még a prágai helytartó által hozzá az ünnepély ügyében intézett megkeresésre nem is válaszolt.

+ (Pest város tanácsa) folyamodott a helytartósághoz, hogy ezen hatóságának 1861. jan. 2-tól nov. végeig terjedő bélyegmulasztásai elengedtesse.

+ (A pesti Orczy-kertben) a tó mellett kioszkot emelnek, a mi igen jó gondolat. De még jobb gondolat volna, ha társaskocsik is járnának oda. A vállalkozók bizonyosan nem bannák meg.

+ (A Szechenyi-ligetben levő kioszk) m. hó 25-én virradóra leégett. A tűz mikénti támadása még eddig nincs tulva. Némelyek szándékos gyújtogatást rebesgetnek. Ezen éjjel a kioszkban épen bált tartottak, de szerencsére, mielőtt kigyuladt, a vendégek már eltávoztak.

+ (Gróf Zichy Istvánné, szül. gr. Stahrenberg Franciska) veszprémegei ösküi, homokkői és esernyei márványbányáját a m. Akademiának felajánlja, hogy azokból a palotája építéséhez szükséges köveket ingyen szállíttathassa.

+ (Jótékonyczélu sorsjáték.) A magyar kormány az árvízkarosultak javára nagy pénzsorsjátékot rendezend, melynek kezelését a magyar kereskedelmi bank minden díj nélkül vállala el

+ (Jótékonyczélu adományok.) O-Becséről írják a „M. O.”-nak, hogy a tiszai koronakerület febr. 20-án ott tartott gyűlésében következő hazafias adakozásokat szavazott meg: a magyar Akadémia palotájára 3000 fto, a budai népszínházra 2000 fto, a magyarországi vízkárosultak javára 1000 fto, a Szechenyi-szoborra 500 fto, a szerb akadémia 3000 fto, s a szerb színházra 2000 fto. — Legközelebb Ó-Bécs községe is 1000 fto fog a m. Akadémia palotájára felajánlani.

+ (Jótékonyczélu hangverseny.) A győri dalkör márcz. 10-én dr. Kovács Pál által rendezendő hangversenyt tartand a győrmegyei és csallóközi árvízkarosultak segélyezésére.

+ (Jótékonyczélu hangverseny.) A Rózságyi Antal, Dobsa Lajos, Huszár Imre és Bicskei Kálmán által a magyarországi árvízkarosultak javára rendezett hangverseny febr. 22-én a Muzeuumban nagyszámu közönség előtt tartott meg. Legnagyobb tetszést aratot Desirée Artot k. a., a párisi cs. opera első énekesnője ki egy magándalt gyengékedése daczára oly elragadó szépen énekelte el, hogy a közönség hosszan tartó viharos tapsokban tört ki, s a művésznő e kitüntetést azzal hálálta meg, hogy oda ült a zongora mellé, s még egy dalt zengett el, mire a tapsok még zajosabban ismétlődtek. Szépen énekeltek még Bognár Vilma népdalokat s Ellinger egy magándalt. Munkácsy F-né Garay „a legszebb hölgy” című balladáját, s Egressy Arany „Ágnes Asszony”-át szavalta, szintén tetszéssel. Lauka Gusztáv egy humoreszket olvasott fel, melylyel többször megnevetette a közönséget. Sipos Antal és Wohl Janka zongorán játsztak, tapsokra méltólag. A hangversenyt a Sárközy népzene-társasága által előadott „magyar hallgató nótá” fejezte be. A czimbalmost csupán az asztalra helyezett czimbalom képviselte. Ezt bizonyosan csak azért tették ki közönségre, hogy lássa a publikum, minő a czimbalom. — A hangverseny jövedelme, a 800 fto meghaladja.

+ (A magyarországi tárgyak a londoni kiállításán), mint a „M. S.” jó forrásból értesül, nem kapnak külön osztályt, hanem az Ausztria részére kijelölt helyiségbe lesznek beosztva.

+ (Jótékony czélu hangversenyek s még valami.) Szegeden a magyarországi vízkárosultak javára sorsjátékkal egybekötött hangversenyt fognak rendezni. A szentesi dalárda pedig febr. 12-én az irói segélyegylet javára rendezett egy hangversenyt, melynek tiszta jövedelme 105 ft. Ugyancsak Szentesen gyümölcsészei-társulat van alakulóban, melynek czélja, a környék gyümölcséből kiállításokat rendezni.

+ (Jótékonyczélu előadás.) Sz.-Férvártól közelebb az árvízkarosultak javára jótékonyczélu szini előadás volt. melyben Szathmáryné és leánya Szathmáry Janka is, minden díj nélkül, fölléptek. A tiszta jövedelme 112 ft 9 kr. — Ugyancsak a fennebbi emberbaráti czélra Vogl Irma ottani zongoraművésznő hangversenyt rendezend, a dalárda közreműködésével.

+ (A „Zrinyi”-kövőház tulajdonosa, Mayer József) febr. 21-iki egész napi jövedelmét a vízkárosultak javára ajánlta fel. Ez összeg, mivel az ez alkalommal ott működött Sárközy- és Kecskeméti-zenetársaságok is összes bevételüket hozzácsatolták, — 200 ftra rugott.

+ (Árviz.) Temesvártól m. hó 22-én a Béga kiöntött, s a gyárkúlváros nagy részét elárasztotta.

+ (Ifj. Kalmár József, jogász), kinek öngyilkosságát a „Pol. Ujdonságok” legközelebbi számában említők, a Rökuskórházból a keresési ut melletti sírkertbe temettetett el. Holtteste felboncoltatván, 4 golyót találtak mellében.

+ (Tolvajság.) A bécsi nemzeti banknyomdában egy munkás a napokban 16,000 ftnyi bankjegyeket lopott, ily könnyű szerrel akarván meggazdagodni. A tettest már elfogták, s bűnét be is vallotta. Az is Bécsben történt, hogy a keleti vaspálya pénztárnokát egy ismeretlen rabló megrohanta, késsel mellébe szurt, s öklével addig verte, míg elveszté eszméletét. Ezután az asztalon levő pénzzel odább állt. Ennek is oly szerencsét kívánunk a rablott pénzhez, a minőben a fennebbi banktólvaj részesült.

+ (Egy bécsi adom.) A bécsi lapok némi kárörömmel hozzák egymásután a következő adomát: A kremzi hatóság elé egy czigányt állítottak. Midőn a vallató bíró kérdezni kezdé, ez büszkén felelte: „hogy magyar és a magyar törvény alá tartozik.” A hivatalnok mentegetőzni kezd, hogy összetéveszti a fogalmakat, s a szolgák felé menydörög: „Elő a deressel!” A czigány ekkor térdre rogy, s kérve kéri a hivatalnokot, hogy csak valassa inkább az osztrák szerint. — Perze, hogy ez adoma a magyar igazságszolgáltatást akarja kigunyolni, s nem veszi észre, hogy önmaga ellen szól, mert maga bevallja, hogy az osztrák igazságszolgáltatásban is szerepel a deres, különben honnan teremtették volna elő oly egyszerre a czigány kedvért!

+ (Sárréti hírek.) A „M. S.” sárréti levelezője írja, hogy ama vidéken több házfeltörés fordult elő. Több rabló elfogatt, kik közül a főbűnös a börtönben fölakasztotta magát. A tudósító mezeafolja azon, a bécsi lapok által terjesztett hírt, mintha Sárrét vidékén Barcza csendbiztos több ur rablót fogott volna el. Az elfogottak nem voltak egyebek ur ruhába öltözött betyároknál. Farkasok báránybörben.

+ (A budai német színházban) műkedvelői előadásokat rendeznek a vízkárosultak javára.

+ (Adakozás a budai népszínházra.) Braila, oláhországi városból e napokban 31 1/2 ezüst huszas érkezett a budai népszínház javára, mit Csiki gyűjtött az ottani magyarok közt. Uj tanbizonyosága annak, hogy a magyar ember, bár hova vesse is a sors, sohasem tudja hazáját felejteni.

+ (Rabszállítás.) Somogy megyéből e napokban 47 rabot szállítottak ide a budai vaspályán.

+ (A Vörösmarty-szobor javára Tabajdon Fehérmegyében) mult hó 17-én zene- és szavaltati estélyt rendeztek, mely alkalommal Vörösmarty arczképét is kijátszották, mit azonban a nyerő a szobor javára visszaajándékozott. Az estély jövedelme 50—60 forint.

+ (A londoni állatkertben egy óriás kigyó) mintegy 100 tojt tojt, melyeket nagy gondalal őriz. Azon 23 hét alatt, mióta tojásaival teljes volt, semmit sem evett. A londoni természettudósok kíváncsian várják az eredményt.

+ (A londoni vendéglősök árjegyzékéi) a kiállítás tartamára már meg vannak állapítva. E szerint a vendéglősök kötelesek egy meglehetősen jó ebédet, mely három tal étel, leves és esemegekből áll, 1 tallér 25 ezüstgarasért adni. A ki bort akar inni, azért külön kell fizetnie.

+ (Egy új, még itt ismeretlen intézet) jött létre fővárosunkban: a közönség szolgálata, kik ha kívánatlik, ugy kifejlesztik az ember eszímáját ott nyomban az utczán, hogy bármily fényes terembe azonnal beléphek. E gyerkőcök kék pteknés dolmányt s nemzeti föveget viselnek, mit gr. Szechenyi Odón készítettett számukra a nemzeti kaszinóban e czélra begyűlt adakozásokból.

+ (Fáy András, az ifju kedélyű agg irodalmi bajnokot), mint a P. U. vidéki közleményeiből is tudjuk, közelebb azon kitüntetés érte, hogy az érsekújvári takarékpénztár elhatározta, arczképét valamely pesti művész által olajfestményben elkészíttetni s az intézeti nagyeremben, köztisztelettel, maradandó emlékül s az utókor ereklyéjeül felfüggeszteni. Fáy András e határozatról az intézet elnöke Hamar Pál egy szép levélben értesítette.

+ (II. Rákóczy hamvai.) Miskolcztól írják a „P. N.”-nak, hogy gr. Erdődy, ki mint Aspermont-utód az ónodi urodalmat a Rákóczy-ágon bírja, elhatározta II Rákóczy-Ferencz hamvainak önköltségéni hazaszállíttatását. A gróf a drága hamvakat az épen most épülő ónodi templomba akarván

letéteetni, hol e czélra pompás sírboltot ép tettené. A „P. N.” jobban szeretné, ha a gróf a főnebbi czéltól a Pesten alakuló Rákóczy-bizottmánynyal összekötöttésbe tenné magát.

— (A magyar gazdasszonyok.) Mult számunkban említettük, hogy a „magyar gazdasszonyok” elhatározták, az általuk rendezett pesti hangverseny jövedelmének egy részéből a vízkárosultak számára kenyeret süttetni. Most már azt is megemlíthetjük: miszerint a hivatásukat megértő derék gazdasszonyok 160 kenyéren kívül, nagy mennyiségű szalonna-, liszt-, sajt- és főzelékkészlettel, és 150 ft. kézpénzzel járultak károsult honfúrtársaink sorsának enyhítéséhez. A pénz és élelmiszerek kiosztásával az egylet mult közgyűlésén közakarattal egyik leglelkesebb és köztiszteletben álló tagját Konkoly Ferenczné asszonyt bizta meg, ki is febr. 26-án az „Argo” nevű gőzhajón Paksra — nemes küldetését betöltendő, — elutazott.

+ (A Walesi herczeg) közelebb két napot Bécsben töltött s a „Károly főhg” szállodában 20 szoba állt rendelkezésére. Távozása előtt átnyujtá nekí a számlát mely 2000 ftról szólt. Ez összeg az azonban a herczeg annyira csekélylette, hogy az utazásra ügyelő marschallt egyenesen a vendéglős tulajdonosához küldé, kérdené meg, ha nincs-e tévedés a dologban s nem irtak-e forintokat st. fontok helyett? A vendéglős mosolyogva felelt, hogy a kréta nem tévedt.

+ (Pozsonyban egy örült ember) sorba járta a legszebb házakat, megvette őket jó áron, s foglalót is adott. Minden házban megnézett minden apró lakást, egyet kiválasztott magának s az illető lakónak felmondott, míg végre kisült, hogy a műkedvelő házvásárló örült s már őrizet alá tétetett.

+ (Az erdélyi kir. kormányzó) a „Kurunk” szerint folyamodott ő Felsőeghez, hogy „a bizonyosan bekövetkező erdélyi inség” némi részben megelőzhetőesére, a szegénységnek szükséges gabna bevásárolhatására 300,000 fto utalványoztatni méltóztassék.

+ (Hőfuatok Erdélyben.) Brassóból írják, hogy a Proavavölgyben közelebb oly iszonyu hófuatok voltak, hogy a teherszállító szekerek egész seregét, mondhatni, teljesen elborítottak. Egy gyorskocsi hat napig volt uton, mig rendes időben 20—24 óra alatt megérkezék.

+ (Haldózás.) Varju József, veszprémi ügyvéd s volt városi tanácsos febr. 20-án legszebb korában meghalt

— (Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez mult héten beküldetett:

A magyarországi vízkárosultak számára: P stről: Rutkay Ede 3 ft. — Pestről (az alsó-dunai vízkárosultaknak): Nagy István által (Petrovits Pál vendéglős 5 ft., Egyházy László vendéglős 5 ft., Egyházy János vendéglős 5 ft., Nagy Istv. cipészemester 10 ft., Kovács István vendéglős 2 ft., Frecska György fuvaros 30 kr., Kheil Samu fuvaros 30 kr., Ferdelj Antal szűcsmester 3 ft., Schellhorn Lajos 5 ft.) összesen 35 ft. 60 kr. — Vésztől: Csáky János községi orvos 3 ft. — Pestről: Zolnay—Valkai Emilia 1 ft. — Aradról: az „Alföld” kiadó-hivatalánál begyűlt adakozások Bettelheim testvérek által 240 ft. 92 kr. — Vönöczkéről: Spissich László 10 ft. — Paulisról: Glaciz József által (Glaciz József 2 ft., Glaciz—Burdács Luiza 2 ft., Glaciz Mária 2 ft.) összesen 6 ft. — Pestről: Bottlik János, Erzsébet és Zoltán 3 ft. — Nyirbalka és Lőrántháza községben gyűjtött adakozások Vitéz S. postakiadó által 22 ft 21 kr. (Az egyes adakozók: Bodor Károly 2 ft., Vitéz Sándor 1 ft., Major József 1 ft., Grosz Ferencz 40 kr., Grosz Ignác 30 kr., Remcsák Mihály 1 ft., Osterlamm Lina 1 ft., Imre Károly 10 kr., Liszky Benj. 50 kr., Péterfy Albert 20 kr., Bósán Jakab 20 kr., Bruszkó György 50 kr., Schwarz Menyhért 20 kr., Grosz Móríc 15 kr., Tamásy János 40 kr., Halka Gy. 10 kr., Vitéz Ján. 1 ft., Vitéz Jánosné 1 ft., Vitéz Jul. 20 kr., Vitz Anna 10 kr., Man Móz 10 kr., Grosz Izr. 40 kr., Pataky Ján. 1 ft., Grosz Ábrahám 40 kr., János Pollak 50 kr., Balogh Gy. 20 kr., Balogh Györgyné 10 kr., Tarsoly István 20 kr., Tarsoly Istvánné 10 kr., Pócz János 10 kr., Pócz Filep 10 kr., Tatos István 20 kr., Pap András 40 kr., Vitál 1 ft., Barkóczy Ferencz 20 kr., Wandrák Miksa 1 ft., Pátz Zsigmond 30 kr., József Peyka 20 kr., Ferdinand Warabas Zewsky 40 kr., Bigay András 40 kr., Bónyi János 50 kr., Farkass Katalin 1 ft., Svartz Ábrahám 6 kr., Grosz Lipót 30 kr., Marschalko nyugd. pap 1 ft., Klein Márton 20 kr., Erős Imre 20 kr.) — A mai közlés összesen 324 ft 73 kr.

A multkori közléssel együtt: 924 ft. 73 kr.

— A gyöngyösi égettek számára Aradmegyéből többen 42 ft. 40 kr. Az egyes adakozók: Farkas mérnökne asszony Pécskán 1 ft., Karácsonyi Baláz ur Pécskán 1 ft., Jakabffy Katalin asszony Kupán 4 ft., Haulik József ur Aradon 3 ft., Lukács Johanna asszony Aradon 2 ft., Dr. Svester ur Pécskán 1 ft., Réty Rudolf ur Pécskán 1 ft., Dr. Brassodány, ur Pécskán 1 ft., Egy névtelen 1 ft. 40 kr., Perlaky család Pécskán 25 ft., Stefány ur Tornyan 2 ft. — Összesen 42 ft. 40 kr.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, febr. 21. „A ezárnő.” Dráma 5 felv. Scribétől. Egressy kitünő Péter czár volt, annál inkább megérdemelte volna, hogy valamivel nagyobb pamlagon engedjék meghalni. Jókáné a czimszerepben mesterien játszott.

A többi szereplők, nevezetesen a Feleki-pár, Szigeti és Lendvai az egésznek összhangzását csak emelték át gondolt játékaikkal.

Szombat, febr. 22. „Rigoletto.“ Opera 4 felv. Verditől. Ellinger nagyon el volt rekedve. Általában az egész előadás nem ért sokat. Ha Füredi szép éneke a czimszerepben némileg meg vigasztal, meg kellett volna szólnunk.

Vasárnap, febr. 23. „A cigány.“ Eredeti népszimű 3 szakaszban Szilágyi Sándor, ki a czimszerepet adta, rekedt volt. Egyébiránt történt még egy pár más apró rendetlenség is. A közönség sem úgy viselte magát, mint kellett volna, t. i. csekély számmal jelent meg.

Hétfő, febr. 24. A magyarországi árvíz károsultak javára: „Bánk bán.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta Katona József. Mind a közönség, mind a színészek kitétek megukért: amaz, mert megemlékezve inséggel küzdő honfitársainkról, nagy számmal sereglett egybe; utóbbiak pedig, mert általában véve a darabhoz méltólag játsztak. Legelől kell megemlítenünk Jókainét, ki Gertrud királynét, s Egressyt, ki a czimszerepet remekül adta. Kiemelendők még Felekiné, Szigeti és Tóth József. A nyugdíjas öreg Udvarhelyi ezuttal szintén föllépett, szívességből.

Kedd, febr. 25. „Traubadour.“ Opera Verditél 4 felv. Szerda, febr. 26. „Az utolsó levél.“ Vigjáték 3 felv. Sardou után fordította Szerdahelyi.

Csütörtök, febr. 27. „Az elisondoi leány.“ Operette 1 felv. „Fortunio dala.“ Operette 1 felv.

Budai népszínház.

Febr. 21. „Angyal Bandi.“ Eredeti népszimű 3 felv. Feleki Miklóstól. A mai előadás nem számítható a jobbik közé. A rendezőség, ugylátszik, szakmájára nem fordított kellő figyelmet.

Febr. 22. Horváth jutalmára: „Egy a mi népünkben.“ 3 felvonásos német bohózat. Az est hőse természetesen Virágh volt, a ki „Stern Izsáktól“ lehető tökélyvel adta, s az igen szép számu közönség sokszor előtapsolta.

Febr. 23. „Pelekesi notárius.“ Bohózat 4 felv. Gaálról.

Febr. 24. Vasvári Kovács. J. jutalmára: „Béla futása.“ Legelső eredeti magyar opera 2 szakaszban. Szövegét írta Kiss Iván, zenéjét Ruzsicska. Egy erdélyi hazánkfia, ki jelen volt, midőn e darabot Kolozsvárt 1823-ban először adták, azt írja a „Sürgöny“-ben, hogy az opera szerzőjeül hibásan van Ruzicska nevezve Kócsi Patkó János helyett, ki szerinte a legelső magyar daljáték valódi szerzője; sőt nagyon valószínű, hogy a szöveget sem Kis Iván, hanem azt is Kócsi Patkó János írta. A mi e darabot illeti, mint első kísérlet e téren, figyelmet érdemel. Az előadás dicséretes buzgalomról tesz tanúságot. A jutalmazottat tapsokkal fogadta a szépszámu közönség.

Febr. 25. A paksi vízkárosultak javára. Sárközy népszerűtársaságának közreműködése mellett: „Két huszár.“ Bohózat 3 felv.

Febr. 26. „István, első magyar király.“ Dobsa Lajos 5 felv. szomorujátéka.

Febr. 27. „10,000 forint. vagy: a szerelmes lakatos. Szigligeti 3 felvonásos népsziműve.

Szerkesztői mondanivaló.

5915. Kolozsvár. A. — A küldeményt igen közérdekűnek tartjuk. A kiállítás kizárólag mi dolgunk, s örömet teljesítjük azt — minélebb. — A másik tárgyat régén vadászunk hiában, s régen bírnuk mindenféle ígéretekkel. Ön valóban le fog kötelezni, ha mielőbb beküldi.

5916. Szeged. Sz. L. A cikk nagyon eltalálta a mi ízlésünket s folytatását is szívesen látjuk. Csak a „mikor“ előleges meghatározása nem áll hatalmunkban. De sietni fogunk.

5917. Győr. B. és H. Az ajánlott rajzokat kérjük, hogy mielőbb munkába adhasuk. A szöveg később is következhet.

5918. Egy jelenvolt invalidus. Ha valami, ez érdemelne meg a közvétételt. Tudjuk mi azt, de azt is tudjuk, hogy az efféleket nyeli el a czehal, Jónással egyetemben. Valóban sajnáljuk mind a szomorú eseményben részesülteket, mind azt, hogy legalább némi elégtételre alkalmat nem nyújthatunk.

5919. Moor. Dr. S. Csak az a baj, hogy a derék értekezésnek még nem akadt szakértő fordítója. Nehezebb az ilyet találni, mint ön képzeli. Örömmel fogadunk ily dolgozatokat, de a fordítás gondjait is kérjük elvállalni.

5920. A derék magyar anya. A választott tárgy — igen: a kidolgozás — nem. A czél elérésére nem elég erősek az igénybe vett eszközök; a nevelőintézet ellentéte nem lehet azon fiatal nevelő, kiből azután még férj is lesz. Az „anyának“ kellene jobban az előtérbe lépnie. — Többi ajánlatait örömmel olvastuk.

5921. Egy bukott hajtály (?) hazi bálja. Kissé elavult dolog már s nem nekünk való tárgy. Az a „komikumféle“, a melyre hivatkozás történik, valódi genrép volt. — A „szekelyekről“ czimű cikkről nincs tudomásunk. A muzsa újabb születteit is szívesen látjuk.

5922. Debreczen-N. Varadi Ertesítő kiadójanak. Vettük a példányokat s örömmel győződünk meg, hogy ez igénytelen lap most is, létezéséek majdnem huszadik évében, kitűzött szerény munkakörét tisztességesen betölti. Az a dicsőség is megvan, hogy a legidősebb lap most Magyarországon. A D. Közl. gyakori aggodásait nem értjük — mire valók azok?

5923. Jéna. W. L. A mi válaszuk késik — de némi elégtételül szolgál, hogy az ön költeménye is későn érkezett.

5924. Haava. Nem küldjük vissza, mert még hasznát akarjuk venni. Az az egy sor: „Ur lett és...“ — ez a borzasztó. Megjött az új is. Hát mi mikor szóljunk már?

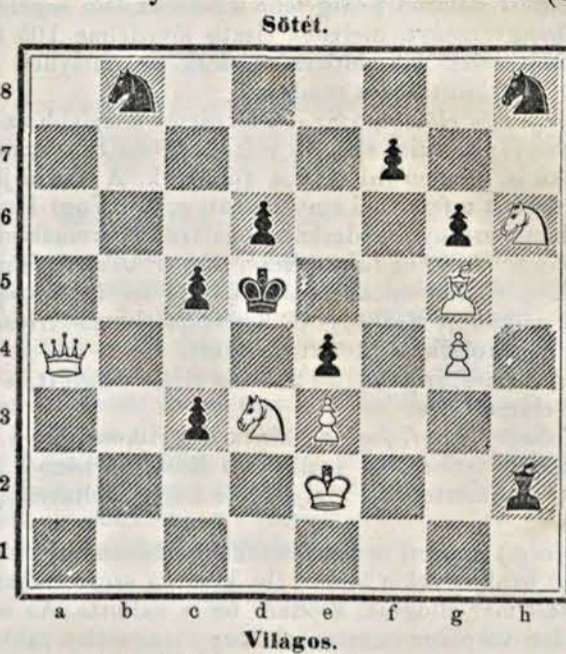
5925. B.-V.-Ardó. Másnemű munkákkal levén elfoglalva, a rajzot a kívánt időre el nem készíthetjük. E napokban küldjük vissza.

5926. Különféle ismeretlen szerzőktől. E héten ismét annyi vers özönlött be szerkesztői tárcánkba, hogy csaknem a vízkárosultak sorában foglalhatnánk helyet. A mi használható van köztök, figyelembe fog vétetni; de különben ne tessék türelmetlenkedni. Arra épen nem szerződünk, hogy minden ily kísérletről véleményt is mondjunk. „Küzdj, tégy, csatázz“ — de ne kívánd, hogy akár megszidjanak, akár megdicsérjenek.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztav. — Nyomatatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1862.

SAKKJÁTEK.

114-ik számu feladvány. — Rothfeld Józseftől (Parabutyban).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

19-ik játszma. — Kolisch és Paulsen között.

(Evans-csel.)

Table with 4 columns: Világos (Kolisch), Sötét (Paulsen), Világos (Kolisch), Sötét (Paulsen). It lists 28 moves for a chess game between Kolisch and Paulsen.

A 109-ik számu feladvány megfejtése.

(Gold Samutól Kóvágó-Örsön.)

Table with 2 columns: Világos, Sötét. It shows the solution to problem 109 with moves like 1) Vb8-e5, 2) Ve5-h5, 3) Vh5-vagy Bd3.

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Messzéna István. — Jász-Fénssarun: Liptay Andor. — Kis-Endrődön: Dombay Gáspár. — Kun-Szent-Miklóson: Bankos Károly. — Pesten: Cselkó György. — B.-Ujvárosban: Kovács Lajos. — Kis-Távon: Ruttkay Mór. — K-Tapolcsányon: Büttner Géza. — Jánosiban: Keszler István. — Simongyán: ifj. Tóth János (a 108-at is). — Parabutyban: Rothfeld József. — Kecskeméten: Horváth György. — Jász-Berényben: Scopián Sándor.

HETI NAPTÁR.

Table with columns for months (Március, Febr. (ó), Adar) and days of the week (6. p., 6. p., 6. p., 6. p.). It lists religious and public holidays for the month of March.

TARTALOM.

Tormássy Lajos (arczép). — Babel. Jókai Mór. — Egy építészeti pályázat története. Hencs és Berg. — A magyar akadémiai palotatervek. IV. V. (2 képpel). — Alvajárás. (Vége) Dr. Brocken József. — A föld legnagyobb hegye. — Régiségek. — Egy főúri lakoma a 14-ik században. — Időjárás ijegyzetek. (Vége). — Tarház: Bécsi levél. K. T. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, márczius 9-én 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikal Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

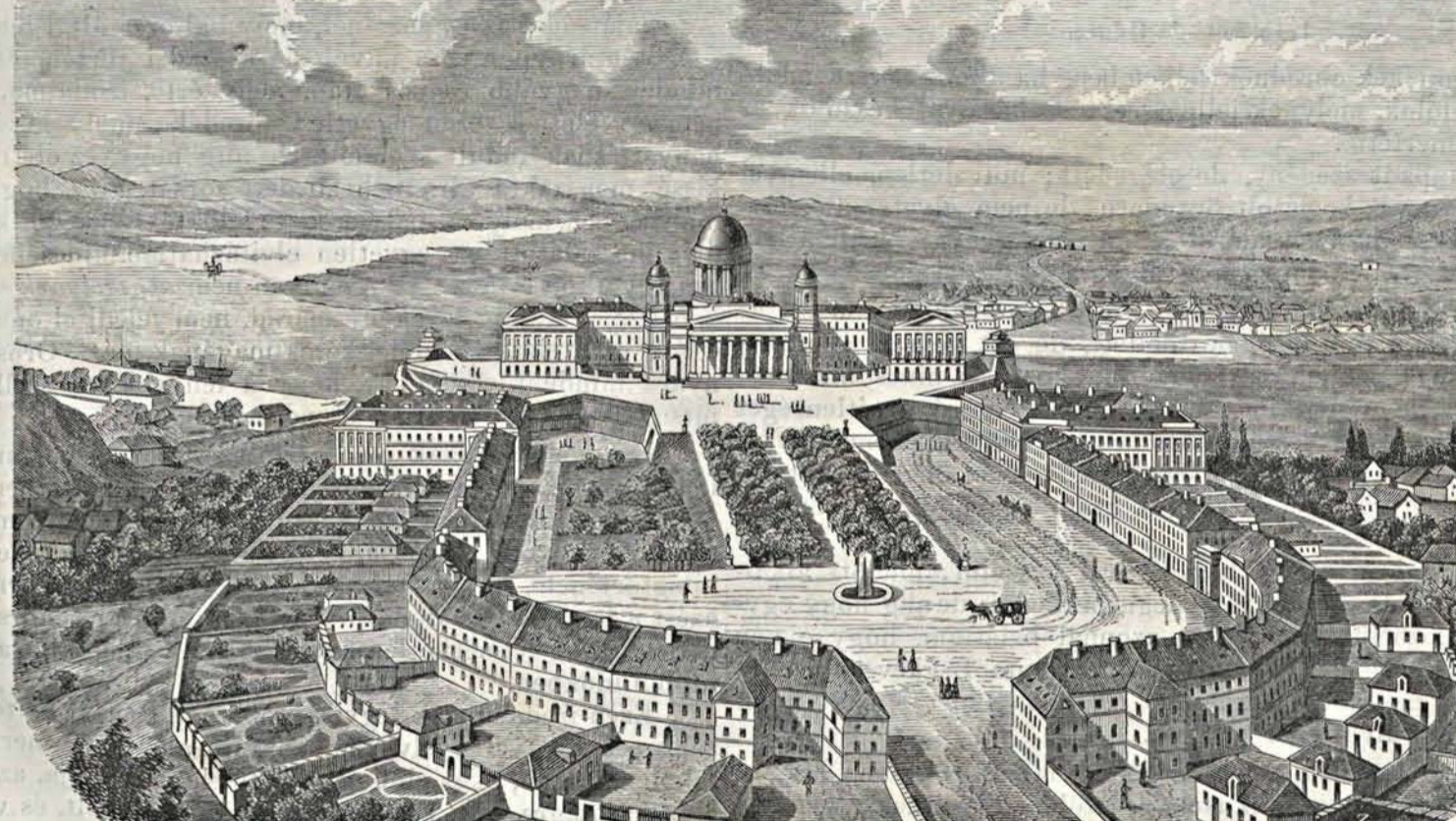
Az esztergomi székesegyház, érseki lak és káptalan.

Az olvasó közönség az itt elősorolt épületek egyes részleteit, melyik áll azok közül már ma is készen, s melyik maradt a számos megjelent rajzból és leírásból bőven ismeri már. Ezuttal későbbi időkre?

azonban oly képet adunk, melyben a „Magyar Sion“ fekvése, az épületek nagyságának egymáshoz viszonya, s azon tér, melyen ezen építmények emelkednek, egész panorámájában tűnik elének. Tudjuk, hogy a székesegyház (a Duna tükretől számítva), 36 öl magas szikladombon épült, a hol egykor Esztergom vára emelkedett, melynek romjai még ma is részben fennállnak. Ezen hegy, amely a Duna felé igen meredek, s némely részeiben a budai Gellérthegy kopár szirteit hozza emlékeztünkbe, a keleti oldalán csendes lejtőként simul a völgybe.

E rajzot tehát csakis az érintett szempontból ítéljük meg s koránt se keressük abban az egyes épületek részletezett alakjait, a stylt, a díszítményeket, mert ezeket ily kis képen hiven előadni teljes lehetlen: itt az egész épület-csoportozatát előtünk, úgy, hogy a ki azt a valóságban nemis látta, egy tekintetre fogalommal bírand az itt egybehalmozott és szimmetriai

rendben sorozott építmények nagyszertőségéről. — Előre kell azonban bocsátanunk, hogy rajzunk az esztergomi érsekség és káptalan palotáit, azon tökéletességében állítja elének, amint az egykor, ha véggék elkészül, hirdetendi a magyar kath. egyház fényét. Vegyük tehát szemle alá az épületeket, sorban s elmondand-

Az esztergomi káptalan (az eredeti terv szerint).

megecsitve. Képünk baloldalán ezen köfalban valami kapu forma nyíllás látszik, mely a föld alatt a domb lejtő tulsó oldalához vezet, s 80 öl hosszú alagutnak kapuját képezi. Ezen alagút belsejében az érseki pinczék is helyet foglalnak, s hogy azokban nem a legrosszabb borok tartatnak, azt bővebb bizonyítás nélkül is

